Илија Максимовски

ПОЛИТИЧКИОТ ЗАТВОРЕНИК ЗА МАКЕДОНИЈА

329.61:343.917-05(497.7)"1950/80"(093.3
МАК/м

илија максимовски

политичкиот затвореник за македонија

БИБЛИОТЕКА
„ГРАЃА МИЛАДИНОВЦИ"
СКОПЈЕ

македонска
радио телевизија
македонско
радио
1991

НАМЕСТО ПРЕДГОВОР

Демократијата, јавноста, политичкиот систем , човекот. На кој систем со степенот на неговата демократичност, во колкава мера му се потребни огради, пречки, забрани мислата да излезе од умот на човекот, и да излезе во јавноста. Токму затоа иако по многу години, овој запис за еден човек, живот, мисла, судбина, блиска па многу други, го изнесувам пред очите и разумот на македонската јавност.

УТРИНСКО УМИРАЊЕ

Нема да го разберете утринското умирање
Ако не го знаете вечерното легнување
Исполнето со бескрајно, тешко гладување
За топлина, светлина и тихо домување.
По првиот морничав и немирен сон
Ко на филмска лента го гледаш својот дом
За миг радосен цвет го исполнува мој от
магичен свет
И убаво, многу желно, тој животен цвет
го голташ со непресушна жед.
И токму си распослал черги на животна радост
Утрински рик на клепало тешко
цврсто те стега во својата гадост.
Во овој страстен утрински миг
Регистарот број испушта болен-егоистичеи крик
И пцуејќи се по ред во душа му врие бесен вик
За изгубениот сонуван, но недопеан слик.
Сфаќаш дека си тука во смрдеа тешка
Студенило што ко наточена сабја блеска
И од гради ти корне проклетство бесно
За оној што разулавено те голта лесно.

Беше војната, и заврши. А јас дете, од богата фамилија, меѓу првите во Свети Николе. Имавме голем имот. И наеднаш, имавме меѓу другите еден слуга, Војо се викаше, ги чуваше свињите, чистеше, исфрлаше ѓубре, и такви работи. И наеднаш, на крајот на војната го снема. Помнам, мајка ми му даваше облека. Е тој Војо потоа стана власт што мене никако не ми влегуваше во умов . . . Јас во седмо одделение учев во училиштето во Свети Николе. И потоа, по системот тогашен, ме определија, јас сакав медицина, меѓутоа ме определија за учителската школа во Штип. Ни рекоа дека во источниаг дел на Републикава имало криза за учители поради што три паралелки од моето училиште определија за учителската школа во Штип. И нема повеќе дискусија. Дојдоа еден ден, ни рекоа „утре да се подготвите, ве водиме во Штип“ . Утредента не натоварија на камион и не однесоа на школување. Подоцна, - се враќам јас така еднаш ученик, од Штип во Свети Николе, и затекнувам пустош. Имавме штала, голема, коњи, четири ѕевгари волови, трло со 150 овци, амбари полни со жито. Кога се вратив, ништо нема. Се уништено, растурено . . . Пред куќата седи дедо ми. А имавме еден јунец, Карчо, најубав јунец во околината, многу го сакав . . .а беше и некој обичај, благослов, најубавото парче од дообитокот да биде

љубимец на машкото дете . . . „Каде е, дедо Карчо?“ . . . „Е, Внучко, и него го зедоа. И ние не знаеме каде е. Сите сега влегоа во „колектив“ и ние сме во „колектив“. „Е како, бе, дедо, каде се мама и тато?“ „И тие се во колектив. таму се некаде на нивите на Овче Поле, таму ги праќаат во бригади на работа. Да садат, да молзат, да ораат“ .

И седи дедо ми, до него баба ми Дока, а се некако замислени. „Добро, бе, дедо, нас не учат дека овој колективот е арен“ . „Е арен е, арен, затоа ќе нема ништо. Нова власт, нови разбирања, ама сé ми се чини дека нема да биде на арно работата“ . . . А јас пак, каде е Карчо, па каде е Карчо. Подоцна една година се враќам јас повторно од Штип, пешки низ една ливади кај Ерџелија, немаше тогаш автобус, каков автобус, и го гледам Карчо во една ливада, коска и кожа направен. Толку ми падна мака, почнав да плачам. Одам дома, дедо ми седи пред куќата, плачам јас, а дедо ми ме теши . . . „Не плачи, не плачи за Карчо и нас ќе не нема набргу“. А дедо ми не работеше, воведоа тогаш некој купонски систем за исхрана на населението, и тоа за оние, старите што треба да умрат. А даваа пченкарен леб, толку што ако еднаш во денот се најадеш ќе немаш за утре. А кога па старите им ги даваа купоните за храна, толку ги малтретираа да им се загорчи и храната и животот. Дедо ми што отсекогаш сé имал, неговите бивши слуги му даваа храна за да не умре, најмногу поради што од витален старец се направи во човек, да ти е жал да го гледаш. Јас тогаш имав 15-16 години.

Ова беше ограбување и осиромашување не само економски туку беше ограбувана и душата

на луѓето, не можеше да не доведе до некои оценки, сознанија, ставови во нашите глави за новата власт. Ние како млади и немавме некои широки видици, откако почнавме да доаѓаме во контакти со некои луѓе во Штип почнаа да ни се „отвораат“ очите. Штип беше за нас голем град. Свети Николе беше село за него. Таму доаѓаа професори , и денес се некои од нив живи, Димитар Гугушев, еден имав, Мишо Лозанов, жена му Олга Бадиева, тие беа од партизаните.

А школата, учителската, беше таква каква што во тоа време можеше да биде, јa завршив, но со задоцнување. Не затворија пред матурата . . . Во тоа време владееше еден голем ентузијазам кај младите, со една чиста определба за Македонија. Имавме ние луѓе отстрана, имаше еден Илија Христовски од Царев Двор, беше главен организатор, ги држеше источна Македонија и Вардарскиот дел. Ние бевме во групата 47 организирани младинци. Еден од водачите ни беше Стојан Опата, потоа Добре Живковски, сега е Живковиќ, така се определил подоцна. На групата од учителската школа јас и бев секретар . . . Ние дејствувавме во тоа време, така ни пишуваше и во пресудите подоцна, како организација ВМРО-ПРАВДА. Тоа е 1949-50 година. Пред апсењето дсјствувавме 6-7 месеци. Целите на организацијата беа „слободна независна и обединета Македонија под покровителство на Америка“. Мојата група во учителската школа беше составена од ученици, најмногу собрани од Малешевијата, Радовишко, Светиниколско, додека групата во гимназијата се сметаше за понапредна, на повисоко интелектуално ниво. Главен водач им беше Ацо Рунтев. Сите ние во тоа време претставувавме навистина интелектуална сила, бидејќи, беше тешко да се најде човек кој ќе знае и да се потпише. Поради тоа она што нам ни се случи слободно можеме да го наречеме

помор на тогашната интелигегіција, бидејќи најголемиот дел од нас бевме на трета-четврта година, скоро готови учители . . . На сите тие групи во организацијата ВМРО-ПРАВДА, се поставуваа за раководители луѓе со богаташко, на некој начин буржоаско потекло. Ацо Рунтев не беше од сиромашна фамилија, Вретенаров исто, јас исто, а се настојуваше и другите да бидат такви. Јас како Ѓорѓи Доцев, бев тогаш и Јорданов, ја уживав довербата на луѓето од мојата околина. Ние отскокнувавме некако од учепиците од другите краишта дојдени во учителската школа. Таков беше еден Александар Поповски, подоцна работеше во УДБА, Стојан Чамински, еден Ранко . . . тоа беа деца ептен, во вистинска смисла „селанчиња“. Ние, сепак, претставувавме нешто, во учителската школа бевме први, со најслободна мисла.

Во Програмската платформа на организацијата имавме потцртано задача да се организираат што поголем број членови на ВМРО-ПРАВДА, а системот ни беше, „тројка систем“. Само еден од групата ја знаеше врската за другата група. Тајноста на организацијата беше многу голема и затоа и беше чудно кога не испозатворија. Во еден ден и една ноќ не испоапсија сите. А не предаде една, Невенка Ципушева, од Радовиш. Не уапсија 37 членови. А на чуден начин и не предаде, преку еден професор, Ацо, предаваше историја, а беше истовремено и соработник на Удба, за учителската школа . . . Вечерта беше, 4 мај 1950 година. Во гимназијата во Штип, во центарот на градот, одржувавме состанок. . . . Првиот конгрес на организацијата веќе го имавме одржано во Град, кај Градско. На тој конгрес претставници од Штип бевме јас, Ѓорѓи Доцев, Стојан Опата и Добре Живковски. По враќањето од конгресот, ја продолживме работата. Потоа

беше организационен секретар на сите групи, Добре беше задолжен за тајноста, а јас требаше да го проширувам дејствувањето на организацијата преку нови членови. Главно сите работевме на примањето нови членови, јас во учителската, Опата во гимназијата, а Добре во Ново Село имаше некое земјоделско училиште. Требаше да објаснуваме дека таа слобода што ја имавме не е слобода, дека е парцијална слобода за Македонија, а дека е слобода продадена од Србија. Во таква состојба, ние, членовите на ВМРО-ПРАВДА, треба да се бориме да ја обединиме Македонија, а дека во секој случај ќе ни пријде на помош Америка и ќе ни даде оружје. Таа работа и беше готова, ако не настанеше таа провала, во 1950 година. Се беше подготвено за тоа. Но во 1950 година ги затворија Ацо Рунтев и неговата група, во февруари . . . Пред тоа ние ги свикувавме групите, според правилата на тајноста, ги објаснувавме директивите од конгресот во Град дека веќе треба да се формираат групи кои постепено ќе се вооружуваат и да излегуваат во планина за водење комитска борба, не партизанска Така ја нарекувавме. Целата концепција на нашата стратегија беше да се води борба каква што воделе комитите на Гоце Делчев, На нашите состаноци го имавме ликот на Гоце Делчев и испишано името ВМРО-ПРАВДА. Често, и на конгресот во Град го поставувавме прашањето за името, зошто ВМРО-ПРАВДА. „Правда" затоа што организацијата требаше да ги исправи сите неправди што им се нанесени од тогашната власт на Македонија и на Македонскиот народ. Наш став беше дека Македонија е посрбена, дека треба да се бориме за нејзиното обединување бидејќи Пиринска Македонија ние не ја прифаќавме како бугарска, туку како дел од Македонија продадена од Србите

на Бугарите. Подоцна се потврди дека тие тогашни наши ставови се точни, дека Босилеград, Димитровград се добиени како замена за Пиринска Македонија.

КОНГРЕСИТЕ НА ОРГАНИЗАЦИЈАТА

На конгресот во Град, тоа е под Градско, кај Росоман, учителствуваа делегати од источна Македонија, од Повардарјето, од ресенскиот дел и од Скопје. Учесници на конгресот беа: Илија Христов, Благоја Стефковски, Дане Попов, Никола Коларов, Ѓорѓи Христов, од Гевгелија еден Кочо, Карајанов од Струмица, Чурулино, Ѓорѓи Андонов, од Малешевската група Васил Василев, Душко Чаповски, од кочанската Ѓорѓи и Јован Ковачеви, Јоцо Теодосиев . . . Ние и не знаевме многу работи околу конгресот, за тоа кој се беше вклучен во организирањето, па и ден-денес не знаеме. Се знаеше само што треба да се работи и готово . . . И во организацијата воопшто...јас го знаев Рунтев и во школата а подоцна и во затворот и ден-денес не ги знам кои биле членовите на неговата група. Едноставно, младинската група од гимназијата одржуваше врски во учителската школа преку мене, Ѓорѓи Доцев, и готово. Или, јас со земјоделското училиште во Ново село требаше да одджувам врска со Опата, и толку. Јас натаму не знаев ниеден човек во гимназијата. Меѓутоа, јас ја знаев целата моја група а Ацо целата негова група . . . На конгресот во Град во Декларацијата што ја читаше Коларов

содржеше: „Иднината на Македонија е во младата геиерација која треба се повеќе да се организира за да се поведе заедиичка борба со целокупната младина од Егејска и Пиринска Македонија за нејзиното обединување. Една единствена ќе ни биде целта - слободна, независна и обединета Македонија“ , На конгресот имаше еден претставник од Воден, тројца од Солун, не се сеќавам за имињата и повеќе претставници од Пиринска Македонија. За конгресот власта сигурно ие знаеше, бевме организирани со шифри, меѓу себе не се познававпте, непознати лица без имиња.

Местото, во Град, на кое непосредно го држевме конгресот е надвор од самото село. Кој како доаѓаше, така беше упатството, ќе влезе во селото, ќе се поврзе и потоа ќе го доведеа во зградата каде што го одржавме конгресот. Тоа беше некоја штала. За конгресот се собиравме цели шест дена.

Потоа организиравме конгрес во Скопје на улица „Максим Горки 34“ , не сум баш сигурен. Конгресот требаше да го одржиме на Водно. Илија Христовски беше задолжен преку жената на сопственикот на куќата да организира исхрана. Веќе почнаа да пристигнуваат делегатите. Требаше да пристигнат околу 170 делегати, бевме дојдени околу 70 - 80 делегати . . . никој со никого не се познававме. Конгресот беше планиран за 29 април 1950 година. А оваа улица, „Максим Горки“ денеска не постои, беше близу до денешниот хотел „Турист“ во Скопје. Жената на сопственикот на куќата, Ката, дојде и ни кажа дека го уапсиле мажот и. Имаше неколку жени кои требаше да месат леб за делегатите. Како што им го нашле брашното, се посомневала власта, вреќи брашно, а тогаш храна немаше и, и

нив ги уапсиле. Провала, беше јасно . . . Настана разидување на сите што беа пристигнати, кој како знае да си оди. Беше тоа на 27 април 1950 година, два дена пред планираниот конгрес. Јас си одам право дома, во Свети Николе . . . Ме прашуваат зошто не сум на настава, одговарам дена нé распуштиле, а татко ми, нешто се сомнева.

Тоа беше околу 19-30 април кога ститнав дома. Останав десетина дена и на 12 мај отидов во Штип. Во учителската школа донесуваат одлука да ме исклучат поради многу неоправдани отсуства. Меѓутоа, ни дозволија да останеме и натаму во ученичкиот интернат, а настава не смеевме да посетуваме туку беше договорено од нашите другари да ги препишуваме предавањата. Најмногу тогаш ми помагаше Видое Подгорец, уште ги чувам неговите белешки. И казната ни беше уште дополнета со забрана да излегуваме од интернатот, нешто како притвор . . . Во тоа време доаѓа Опата и пренесува да се донесе одлука сите организирани во ВМРО-ПРАВДА во учителската школа за 10-15 дена да излезат на Плачковица каде што веќе се организирани луѓе од кои ќе се.добие оружје, ќе се организираат одреди, бригади кои треба да се борат за обединување на Македонија, а дека веќе се воспоставени контакти со Пиринска и Егејска Макдонија. Според, тој план, нашата група требаше да оди на егејскиот дел, на Кукуш . . . Со таква задача ние свикуваме, на 24 мај, вечерта, состанок. Изгледа, работата беше провалена, но власта чекаше да ја доврши работата. На 24 мај, вечерта, во визбата на гимназијата се собравме сите. Таму веќе имавме одржано неколку состаноци, дотогаш не нé открија. Но на тој последен состанок кога требаше да се даде наредба за излегување во планина, не знам како се случи тоа . . . и таа Невенка Ципушева ја назначивме

за секретар на групата, бидејќи потекнуваше од едно доста проверено семејство . . . Коста Ципушев, Митко, . . . лежеле по Сремска Митровица. Но таа беше многу убава, а тој Ацо, професорот, соработникот на удба, почна нешто . . . , се забележуваше. Нам Фаик, Турчин, а беше во нашата организација, ни рече . . . „Слушајте, овој Ацо, професорот по историја, често го гледам со Невенка. Внимавајте, тој работи за Удба“ . . . Еден ден со Добре стоиме, одеднаш се појавуваа тој Ацо. Се приближува . . . „Од каде вие двајца заедно? Ѓорѓи е ученик, а ти, што имаш ти со него заедничко?“ А Добре работеше во хидрометеоролошки завод, но му одговоривме дека сме роднини по што тој си замина. Тоа беше на 23 мај вечерта, на 24 утредента навечер не уапсија сите . . . Во визбата на гимназијата уапсија 15-тина членови, а ние другите побегнавме во интернатот. Доаѓа по мене Васил Василев и ми вели ,;Готови сме . . . Визбата имаше три влезови, апсењето, главниот удар, рацијата беше околу 11-12 часот, а со последните апсења завршија наутро околу б часот. На секој влез имавме поставено стражи и кога тие дадоа тревога дека доаѓа полиција сите почнаа да бегаат, некои кон интернатот, нокои кон фискултурната сала. На местото на состанокот уапсија 47 членови. Мене и Васил Василев не уапсија два-три дена подоцна . . . Од интернатот се излегуваше кај реката Отиње. Одам кај зет ми, а тие забележуваат, нешто сум возбуден. Ме прашуваат зошто сум исплашен, објаснувам како ништо не е и барам малку леб. А Ванчо, зет ми, ја процени раоботата каква е, ни даде малку леб и сирење, таа -куќа сега е накај Хисарот. Оттаму слеговме накај Брегалница, излеговме кај Мерите, оттаму пеш за Свети Николе . . .

. . . Утредента, се разденува, а ние во стоговите сено на нашето гумно, со Васил Василев . . .

„Како ќе влеземе во градот, Горѓи, а никој да не не види?“ А нашата куќа беше на крајот на градот, и влегувањето не беше проблем, барем така јас мислев.

Веќе се разденува, излегуваме од сеното и одиме кај мене дома. Дома само сестра ми Трендафилка, мајка ми и татко ми на поле, во колективните бригади, работат. Каснавме нешто, не фаќа дремка, а Васил предлага да не се качуваме на горниот кат, а имавме убава куќа, туку да легнеме долу. . . И само што легнавме во долната соба . . . ете ти го, имаше еден Ангел, Чамушов по прекар, се моткаше во тоа време по младинските организации. Доаѓа тој, Ангел, чука не на вратата како што е ред туку на прозорецот. . .

„Дома ли е Ѓорѓи, Трендафилке?“ „Од каде дома, Ѓорѓи е на училиитте во Штип.“ „Ако дојде нека дојде во комитетот.“

. . .И додека Ангел дорече „комитетот“ јас и Васил веќе излегувавме преку баџата, преку трлото кое беше близу, да бегаме. Само што излеговме преку баџата, полицаецот ме фати. Влегоа внатре, го фатија и Васил и право во затворот во Свети Николе. А затворот нов, го сефтелисавме. Тоа беше стариот суд, уште стои таа зграда, ја викаа Цупурова куќа . . . Веднаш не ставија во ќелии, посебно мене, посебно Васил. Ноќта, без никакво претходно прашување, силен ќотек, најмногу по бубрезите . . . тешко ми е тоа да си го спомнувам и да говорам. Доаѓа тој, еден Лазо Шалев . . . „Доцево дете ли си ти?“ . . . „Да, чичо Лазо, јас сум“ . . . .„Е, чичево што ти требале тие работи?“ . . . „Кои работи, чичо Лазо?“ . . .Кои работи ли, мамичето да ти ебам“ . . . и удри колку што може. Не не тепаа тогаш со пендреци туку со едни, четвртести гуми. Најмногу не тепаа по бубрезите, по грбот, а имаше

обичај, тој Лазо да не́ удира по рамениците . . . Дури и мене ми беше чудно, и покрај тие тепања и не помислував да плачам, да матам, туку упорно ги издржував тие мачења. . . . „Легни“ . ми рече Лазо Шалев . . . легнав. Влегоа во ќелијата уште двајца, ме натераа рацеве да ги спружам, а Лазо Шалев ми застана на грбот, како што ми беа нозеве спружени . . . удри . . . тоа беше најстрашното и најболно тепање, по табаните. Тоа го доживував и тогаш, и во 1972, во 1981 година, тоа е класично најтешко тепање. По тие удари по табаните 13-14 дена не можев да застанам на нозе бидејќи набабруваат нозете . . . Некаде околу 11 часот влезе во ќелијата мојот кумашин, кому татко ми му беше кум, а јас им бев подоцна кум на неговите деца. Се викаше Благој Барбаревски-Гојко . . . „Што правиш, бе Лазо, ние не сме власт што треба да ги утепуваме тие што згрешиле“ ! ! и го истера Лазо од ќелијата, а имаше власт за тоа . . . „А, бре, кумче, ова њемањичко говедо, многу те тепал, како не знаев порано да дојдам. Туку ако имаш нешто, кажи си. Јас да ти кажам сите се уапсени, и овој нашиов Добре и тој е уапсен. И се што имаш, утре ќе дојде човек, кажи си и веднаш ќе те пуштиме“ . . . И ме остави, си отиде, јас прележав до утрото. Уште во 7 часот утрото ме разбудуваат, ме водат по некои скали, нозеве веќе почнаа да ми набабруваат, меѓутоа идејата и инаетот што го носев во себе не ми даваа да попуштам. Интересно, во главата ми вриеше, дали има сега луѓе кои се отидени во планина, од организацијата, кои почнале борба за Македонија и ние можеме да се надеваме, а јас во мислите се надевав, и тие веројатно ќе дојдам нас да не ослоободат. И се качувам по скалите, ме воведуваат во една канцеларија, го гледам Перо Самарџиски. Имаше така, еден заб

златен, крв му ебам мајчина. И подоцна во 1980 година јас се враќам од затвор, а тој, знаеше, јас доаѓам дома денеска, а тој ми се јавува прв, истата вечер. Бев јас негов постојан пациент, тој ме апсеше и тогаш и во 1972 и во 1980, а беше некако префиден во однесувањето. И влегувам јас кај него . . . „Гледај го . . . Ти ли си за некој Ченто, за Чентова политика да водиш“? ... Тогаш почнаа едни други обвинувања против нас. Бидејќи Ченто беше затворен во 1946 година, а тие обвинувања, дознав од другите кога се највдовме во Идризово, почнале да ги насочуваат во правец дека ние сме биле таканаречени „чентовисти“, поддржувачи на идејата на Методија Анвдонов - Ченто . . . и продолжува Перо Самарџиски . . . „Ти ли ќе бараш исти идеи како Ченто . . . таму кога ќе отидеш во Идризово ќе го видиш, заедно ќе бидете . . . Вие ли ќе барате некаква обединета Македонија. Ние сме тие што треба да ја добиеме Македонија а таа Македонија е оваа што сега ја имаме. И таа не може да обиде ништо друго туку во рамките на Југославија и под српско покровителство!!! . . . Ова првпат го слушнав директно . . . „Ајде сега кажувај се по ред“ !! . . . „Е, што да кажам?“ „. . . Кажувај, кажувај за Стојан Опата, за Добре, за Ацо, за Саит!“ . . . „Јас не познавам никого од нив“ . . . „Не познаваш, и?“ . . . А беше еден човек, садист, „Не знаеш, а, е сега јас ќе ти кажам дека се знаеш.“ Ме фати за грло, силно ме стисна и јас почнав да кркорам. Во тоа мое кркорење ми ја удри главата од ѕидот од што малку се занесов, ма се замати во свеста. При моето паѓање ме удри со коленото во стомакот и јас веќе се онесвестив. Низ бунило слушнав како му наредува па полицаецот да донесе вода. Ме полеваат . . . „Стани, говедо!!“

Тоа е 1950 година, јас имав 18 години. Ме фати за коса, ме дигна, јас клечам на колена . . .

„Ајде сега да почнеш да кажуваш по ред. Знаеш ли дека ние знаеме дека вие одржувавте состаноци во учителската школа, дека ти си секретар кај нив?! . . .“ „Знам дека одржуввавме состаноци и дека тие состаноци беа организирани од воспитувачите“ . . . „Кои воспитувачи?“ . . . „Не можам да се сетам за имињата. Ние неделно државме по два такви состанока“ . . . „Какви состаноци?“ . . . „Имавме кружоци за учење, информативни кружоци, драмски, литературни“ . . . А јас навистина бев и претседател на младинската организација во учителската школа во Штип . . . „Мамето твое бандитско, мислиш ти јас не знам од чије колено си ти. Не знаеме, мислиш, како си ти задоен и како си дошол до вакви идеи и дека не знаеме како си станал секретар на групата што си ја организирал во учителската школа . . . Донесувај“!! му нареди на полицаецот. Тој донесе два камшика. А беше месец мај, јас само на кошула. Ме дигна за кошулата, ми ја скина и му нареди на Лазо Шалев . . . „Мора сé да каже по ред“ ! А на Лазо Шалев и не му требаше наредба . . .

Кај мене и кај сите други, постоеше многу голема верност спрема идејата за Македонија, сите ние верувавме во концепциите дека ќе формираме групи, дека ќе имаме и своја војска, дека нас ќе ни помогне Америка, дека ќе ја обединиме Македонија и дека таа ќе биде под протекторат на Америка . . . во тоа бевме убедени. Дававме и заклетва, истата како и македонските комити. Подоцна во 1972 година не судеа за тоа. Заклетвата ја дававме со кама, пиштол и евангелие. Ја читавме заклетвата и на крајот се велеше. . . „До колку предадам или признам некоја тајна на организацијата, да бидам застрелан од овој пиштол и прободен од оваа кама од најдобриот другар.“ И едно беше всадено во нашите

глави и души . . . зборување не, предавање не . . . така тоа и го сфаќавме.

На тоа испитување ме држеа од 7 часот утрото до 18 часот навечер. Цело време на испитувањето . . . „Кажи за овој, кажи за оној“, а јас само повторував . . . „Не ги познавам, не ги познавам“ . . . На крајот, Перо Самарџиски со крвјосан поглед ми рече . . . „Ќе ги знаеш“.

Од затворот каде што беа затворени во Свети Николе, за да ме одведат во Штип требаше да се помине низ центарот на градот, и низ моето маало каде што живеев. Возилото, џип, други возила и немаше, го поставија непосредно пред вратата на затворот. Веднаш ме ставија на подот до задното седиште, и двајца полицајци со нозете врз мене. А јас лежам на стомак, со лицето на подот. Се качува Перо Самарџиски и на возачот му наредува да вози што побргу. Подоцна дознав дека целта била да не ме види некој од познатите, дека ме пренесуваат, се плашеле од можни реакции на народот . . . Подоцна татко ми ми кажуваше. Отишол кај кумашинот Благој . . . „Кумашине, таква е работата со Ѓорѓи. Знаеш ли ти нешто да кажеш, зошто е детето затворено“ ? . . . „Куме, не знам ништо да ти кажам, а и зошто секоја мајка кога ќе си го изгуби детето веднаш го бара во полиција. Ти знавеш дека јас не сум полицаец, јас работам во Удба. И не знам ништо“ . . . „Добро, кумашине, ако можеш распрашај се, ако можеш да дознаеш нешто за него“? . . .„Ќе прашам“.

И толку бил разговорот. Имаше во Свети Николе еден Ване Гошев, беше во дослух со полицијата. Во разговор во чаршијата, со еден мој братучен тој му рекол . . . „Петре, ете, на Доце син му го испроба затворот, и ќелиите ги сефтелиса А во тоа време беше страшно и да се зборува. Му одговара братучед ми . . . „Не знам,

Ване, не ме интересира и не кажувај ми ништо“ . . .„А, ете, цела ноќ лежеше, сега го однесоа во Штип“. Потоа отишол братучед ми и му кажал на татко ми.

Ме однесоа во Штип, во затворот кој беше еден од најлошите. И, . . , влегуваме, . . имаше еден Ристо . . . сипаничав еден човвек, гад полицаец . . . „Перо, овој ли е секретарот“ . . .“ . . . „Тој е Ристо, и види со него, знаеш“.

Во центарот беше истражниот блок, а лево и десно беа ќелиите, јас бев во ќелијата број 21. Ме фрлија внатре, измалтретиран, изнемоштен. И како паднав, одоздола бетон, лево бетон, десно бетон . . . така и сум заспал, утрото ми донесоа нешто во порција за храна, нешто гадно . . . во исто време доаѓа Ристо, сипаничавиот . . . Тогаш ѕвекотот на тие затворските врати, на специјалните окца на нив, сé уште не ми беше тежок и страшен за нервите како подоцна . . . Отвораат да ми дадат храна, ми ја подаваат чинијата, јас ја подавам раката да ми стават од храната. Храната паѓа во чинијата и во истиот мовмент тешката железна врата на затворската ќелија со силен трескот се затвора . . .ја зафати чинијата со храната и малку ми ја зафати ракавта. Подоцна ми кажуваа другите затвореници, кога ќе ја подавам раката, главата да ми биде подалеку до колку не сакам да завршам како многу затвореници пред мене со искршена глава . . . Пак седам на затворскиот бетон, чекам што ќе се случи . . . Читам по ѕидовите со нешто црвено, како крв . . . Добре Живковски, дваесет. Кога го видов тоа ми дојде на душата и малку мило, но и едно тешко сознание дека и нив ги затвориле.

Однесувањето на затворските власти во Штип беше уште пожестоко, употребуваа поперсфидни методи. Во ќелиите не измачуваа со глад, не ни даваа храна или ќе дадеа храна со цел

затворениците да исчезнат, да ги снема . . . дали со искршени глави од затворските врати, ставаа и многу сол, а по долгото гладување некој од затворениците ќе го издеше јадењето по што доаѓаа вистинските маки.

Често, ноќе во ќелиите влегуваа маскирани луѓе и поставуваа прашања во врска со обвиненнието . . . „Ти треба да кажеш за Добре затоа што тој призна се“ . . . „И за Васил Василев, и тој призна се, и за Михаил Сивевски“ . . . „Ние знавеме се . . . кажувај или веднаш ќе те одведеме кај нив, а само да знаеш каде се“ !!! Јас останав на своите тврдења дека не знам ништо, дека споменатите лица ги познавам, но за некаква организација не знам ништо. Потоа страшно не тепаа. Се уште јавноста не знае какви методи се применуваа во повоените затвори, посебно за политичките затвореници, Постоеше едно мачење наречено „Склек“. Во ќелијата имаше, на ѕидот две голема алки. Ке го натераа затвореникот да клекне на колена, ќе му ги протнеа рацете во алките, со грбот кон ѕидот и ќе му речеа чуварите . . . „Размисли ти малку, ние ќе дојдеме“. Ако затвореникот се обиде да ги олабави рацете го оптоварува 'рбетот, ако го ослободи малку рбетот алките се затегнуваат и влегуваат во месото и зглобот . . . тешко е тоа, мачно, а ние освтанувавме по еден, два, три часа на алките. Кога ќе се вратеа чуварите во ќелијата каде што испитуваа, одеа со фенери за да не се знае во која ќелија се спроведува мачењето.

Од имињата на моите чувари ми останале, Ристо Стефановски, Благоја Ј'рамчев.

Во затворот не знаевме дали некој, барем, семејството знаат за нас, што се случува со нас. Подоцна мајка ми ми кажуваше. Кога дознала каде сум, дошла во затворот во Штип. Ми донесла едно ќилимче и нешто за јадење, а пред

вратата на затворот излегол Ристо, сипаничавиот . . . „Господин полицаец, дојдов за син ми, ако може ќилимчево да му го дадеш . . .Чија мајка си ти?“ . . . „Јас сум мајка на Ѓорѓи Доцев“ . . . „Не му треба нему тоа“ ! ... и го фрлил ќилимчето врз глава . . . „Има тој тука и јадење и покрив“ ! !

Додека траеше истрагата во Штип со мене контактираа само 5-6 лица. Пишував изјави каи веднаш ми ги земаа. Од мене се бараше да признам дека сме формираше организација која требало да организира и исфрли одреди и други воени сили и кои треба да се борат за обединување на Македонија. Исто така, бараа да признаеме дека сме приврзаници, дека ги прифаќаме и сме следбеници на идеите на Ченто. Меѓутоа, тогаш нешто повеќе за ставовите и активноста на Чента и не знаевме, знаевме само едно - „Борба за независна, слободна и обединета Македонија“ . И дека треба да формираме одреди, дека треба што помасовно да се органзираме и да се бориме за Обединета Македонија . . . Но во истражната постапка, тие бараа показатели . . . кој колку организирал, дали веќе сме исфрлиле одреди, дали веќе сме добиле оружје, парична помош, колкава е мрежата и сл.

ВО УДБА ЗА МАКЕДОНИЈА

Нé доведоа нас седуммина од .Штип во Скопје. Од испитувањето во Штип до судењето поминаа седум месеци и некој ден. Имаше пред земјотресот, покрај Вардаір една зграда, до интернатот на ветеринарната школа, до него беше

судот. А Удба за Македонија беше во една зграда која надворешно беше многу убава. Таа зграда денес има спомен плоча, се наоѓа спроти црвениот крст на Македонија. Имаше голем двор, не носеа со возила. Ќелиите беа во визбите. Јас бев во подобра положба од другите, мојата ќелија беше на првиот кат, над мене се движеа службениците. А подот беше од армирано стакло . . . Во Уд6а за Македонија не испитуваше Светолик Цветанчев. Изгледаше на прв поглед толерантен, но баше специјапист. Специјалист „со памук душата да ја извади" . . . Кога ќе ме спроведеа од ќелијата кај него, најпрвин самото спроведување беше ужасно. Кога дојдовме во Удба за Македонија ти ставија окови на нозете и рацете. Рацете моравме да ги држиме назад. Кога во истражната постапка се качувавме на испитување, ни ги вадеа оковите . . . Обично нé водеа по двајца полицајци. Ќе влезеа кај Цветанчев, а тој седи и ме гледа, . . . гледа . . . гледа . . . станува од масата, се приближува до мене . . . „Младо дете си ти, момче си. Потребен си ñ ти на оваа наша земја. Зошто се не си признаеш, да кажеш се, дека сте се организирале, дека сте биле за идеите :на Ченто, дека сте сакале да организирате групи, воени единици за да се борите за ободинета Македонија, да ги спроведете идеите на Ченто за борба за Солун. Кажи ги сите со кои си работел и ќе те пуштиме веднаш. Ти си млад, ние на сите млади им проштаваме, еве и тебе, ќе ти простиме. Еве, го пуштивме Добре, го пуштивме . . . Сите ги пуштнвме, си кажаа се што знаат, си признаа, се покајаа и ги пуштивме". Му одоворив дека Добре го познавам . . . „А дали си бил на конгресот во Град, кажи ги имињата од конгресот! Какви разговори водевте" . . . Тој веќе ги набројуваше имињата на делегатите на конгресот, Коларов,

Попов, . . . „Ти беше ли ? . . . јас одречувам. Им наредува потоа на двајца полицајци да ме завртат со лицето кон ѕидот. Тој ми приоѓа одзади и ме притиснува со коленото на половината . . . „Беше ли на конгресот во Град“ ? . . . „Не“ . . . „Беше ли на конгресот во Град . . . Беше ли на конгресот во Град“ . . . Ме фати за коса и како што повторуваше, ми ја удираше главава од ѕидот . . . „Не сум бил“ . . . одговарав веќе како во магла . . . „Како не си бил кога признава Добре, признаваат другите . . .“ „За нив не знаам јас не сум бил“ . . . Кога третиот или четвртиот пат ми а удри главава од ѕидот, почнав да се онесвестувам, за момент, можеби за малку ќе признаев.

И тие испитувња продолжија, притисокот беше голем. Меѓутоа, помислата дека ако признам и ако почнам да ги кажувам имињата на другите другари бројот на уапсените и обвинетите ќе се зголеми, а организацијата ќе претрпи уште поголема штета. Имаше луѓе кои не требаше да паднат во затвор, а беа потребни за продолжување на дејствувањето на организацијата и целите што ги имавме потцртано. Тој ден испитувањето траеше околу четири часа. Потоа ме ставија во ќелијата што беше и најтешко. Ако во почетокот мислев дека сум во поповолна положоба од другите затвореници кои беа во визбите на згрдаата на Удба за Македонија, сега ја увидов грешката и намерата зошто сум ставен во ќелија со стаклен покрив. Кога останав во ќелијата сам, претепан, а одозгора одеше дежурниот полицаец, без прекин, воедначено тропаше со цокулите кои беа одоздола потковани со клинци. Тоа ме доведуваше до лудило, тоа тупкање, тупкање, тупкање, тупкање . . . што беше за мене многу потешко од физичките болки. Така сум заспал, не знам колку сум спиел . . . околу три часот утрото, се отвора вратата, ме водат на првиот кат. Ме внесуваат кај истражен

судија, името му бешв . . . Темелко. Седи тој, пред него на масата кафе, топло, јас стојам . . . тој си шмркнува од кафето, и молчи, ме гледа. Едно време станува, ми се приближува . . . „Значи, не си бил ти на конгресот“ . . . „Јас кажав, не сум бил и сето ова малтретирање е без потреба. Ако имате докази покажете ги“ . . . „Еве, сега ќе ги видиш доказите“ . . . Ми покажува еден материјал, пишуван на 3-4 страници, на втората страница чита . . .Кога си стигнал во Стари Град, си бил со лицето . . . кажи кое“ ? ! „Не сум бил и не знам никакво лице“ . . . „Е, ако не знаеш јас ќе ти го покажам“ . . . Ми чита . . . „Стојан Опата тврди дека заедно со Ѓорѓи Доцев пристигнал во Стари Град, Ѓорѓи останал во првата куќа, а тој продолжил да го бара местото за одржување на конгресот . . . „Јас со Стојан Опата долго време не сум, се видел. Долу кога ме тепавте рековте дека бил Добре, а сега велите дека бил Стојан “ . . . „А знаеш и за Стојан и за Добре“?! Јас ги познавам и Стојан и Добре, меѓутоа дека сум бил на некаков конгрес не е вистина“ . . . „Не е вистина“ ? Стана и почна да ме удира оо раце, со нозе . . . И повторно прашања, прашања. Сакаа тие по секоја цена да добијат признание за конгресот, но не можеа да добијат никако точни информации. Го издржав тој дел на истрагата, а подоцна на судењето тврдеа дека сум признал, но јас пак негирав.

Во Удба за Македонија беше најтешко затоа што ќелиите беа тесни, без воздух, а најмногу од сѐ нѐ оптоваруваше психички одењето по армираното стакло, оној тропот на железните клинци од цокулите на стражарот. Тука, не држеа со намера психички да не истоштат, а подоцна дознав и дека во Централниот затвор во Скопје немало празни келии, бил преполн. А судењата

уште не беа започнати . . . Додека јас бев во Удба за Македонија почнале судењата на Кочанската, Велешката, Струмичката група на ВМРО - ПРАВДА. Судењето беше по скратена постапка, без некои посебни правнички застапувања на обвинетите -или запазувања на правните норми. За еден ден беа осудувани 10 -15 обвинети лица.

Во Удба за Македонија немав соочувања, до нив дојде во Централниот затвор кој се наоѓаше на скопското кале, спроти денешните музеи на Македонија. Затворот беше обезбеден со високи ѕидови и висока порта . . . Нѐ префрлаат таму во едно камионче 15-тина затвореници. Ние не се знаевме меѓу себе. Тие имаа разработено многу добар систем, секогаш овозможуваа да бидеме заедно со оние со кои не сме сообвинети. И покрај тоа, меѓу нас, затворениците до разговор воопшто не доаѓаше, знаевме дека има уфрлеано и полицајци. Така нѐ однесоа во Централниот затвор, а воопшто и не знаевме каде сме. Влеговме во дворот, ни ги извадија оковите. Не спуштија долу. Со мене непосредно беа две момчиња, некој Ѓорѓи од Струмица и вториот од Богомила, не се сеќавам за името. Нѐ симнаа по некакви дрвени скали, во визбата, лево, во првата ќелија. А под самите скали беа смртничките ќелии, за осудените на смрт . . .Смртните казни се извршуваа во самиот затвор, често и го гледавме тоа . . . Влегуваме во ќелијата, внатре веќе имаше 12 затвореници на простор од најмногу 15 квадратни метри. Немашlе ништо друго освен затворска кибла и едно прозорче кон дворот. Постарите ни кахсуваа, знаеја тие, штам ќе почне нешто да чкриiпи во дворот, готово е, некој требаше да биде бесен. Постарите затвореници во почетокот се држеа резервирано додека не нѐ запознаа кои сме, бидејќи често

уфрлаа полицајци . . . Имав еден таков случај уште во Удба за Македонија. Во мојата ќелија уфрлаат еден, и почна да вика, дека не е виновен, дека нема ништо заедничко со нив, дека не е за идеите на ВМРО, . . . и ме прашува . . . “Добро, бре, брате, зошто си ти овде“ . . . јас молчам . . . Постарите постојано не подучуваа дека во затвор не треба многу зборување. Имаше случаи со месеци некој да седи во ќелија, а потоа да се утврди дека е полицаец.

Во Централниот истражен затвор останав 40-45 дена . . . Кога се запознавме меѓу себе, 10-12 затвореници, дознавме кој за што е обвинет, а меѓу нас имаше еден Спиро Китинчев, беше најстар и сите го слушавме. Кога ќе то чуевме чкрипењето на чекрекот во дворот на затворот, еден од појаките затвореници ќе застанеше до прозорецот, друг ќе му се качеше на грбот и од прозорчето мажеше да се види местото за бесење. Кога овој што гледа ќе се симнеше можеше да каже само . . . „Готово е“ . . . Најтешко беше да дознаеме кој е обесениот.

До нашата ќелија имаше уште една, а до неа беа смртничките ќелии. Пред нив не смееше да се поминува. Меѓутоа, ние бевме толку со изострени нерви и слух, што по чекорењето знаевме кој затвореник од која ќелија оди. Јас го познавав одењето на сите затвореници од мојата ќелија. Кога одевме на мртвите прошетки, во колона еден зад друг, со рацете одзади, меѓу секој трет затвореник имаше полицаец и неманше никакви можности за разговор.

Во тој период во 1949-1951 година масовни беа апсењата на младата генерација во Македонија. Според некои податоци, во тоа време биле уапсени 7.330 средношколци и никој од нив не матурира навреме. А сите беа млади, јас имав 18 години. Очигледно целта им беше да

се уништи интелигенцијата, во тоа време средношколската. Не владееше кај таа млада генерација само оррганизацијата ВМРО - ПРАВДА, туку силна беше кај сите идејата дека . . . Сите заеднички треба да се бориме за слободна и независна Македонија . . . и ги прифаќавме идеите на секој овој што ќе предложеше организирање за тие цели.

Во Централниот затвор само двапати ме викнаа на испитување и тоа беше испитување заради форма, за да се заокружи истрагата пред судскиот процес. Фактички кога не изведоа на судење, тие немаа ниеден доказ, а пред судот не излезе ниеден сведок. Додека траеше истрагата не доаѓаа предвид никакви посети од семејството, храна однадвор или нешто слично. За адвокат како бранител не стана ниту збор, не советуваа единствено постарите затвореници од ќелијата. Во мојата ќелија број 34 се подготвувавме за однесувањето пред судот. Одевме дотаму, пред вистинското судење, организиравме импровизирано судење во ќелијата за да се подготвиме. Еден затвореник ја играше улогата на судија, друг на обвинител, на полицајци итн. И тоа ни помогна малку, имавме барем претстава како изгледа судењето.

На 24 ноември 1950 година по седуммесечна истрага не одведоа на судење, секој затвореник посебно. Тоа беше од левата страна на Вардар, кај старата воена болница, имаше библиотека, и судот . . . Ме доведоа мене, врзан. Гледам, тука, и Добре, и Стојан, и Илија Христовски, секој посебно во едни мали собички . . . Првообвинетиот, Илија Христовски, потоа Добре, Опата, па јас. Тогаш не поставија на обвинителната клупа . . . и почна доказната постапка. Судењето почнува, јавниот обвинител го чита обвинителниот акт. Обвинети сме за . . . „дејствување

против народот и државата, поради формирање организирана група ВМРО - ПРАВДА и за подготвување за кревање оружено востание“ . . . По читањето на обвинителниот акт нé прашаа дали го прифаќаме. Сите одбиваме, ги негираме наводите за конгресот, за апсењето, за истратата. Материјали за канкретно докажување на постоењето на организација ВМРО - ПРАВДА немаше . . . Е, на судењето излезе еден доказ од Невенка Ципушева која тврдеше дека во учителската школа во Штип сме имале организирана група под име ВМРО - ПРАВДА. Меѓутоа, од таа група беа уапсени многумина, а не задржа само мене, Стојан Опата, Ацо Рунтев, Фаик, Рајна, Васил Василев, Душко Чаповски и уште неколкумина. Од 47-48 душни останавме на судењето само седуммина меѓу кои во првото судење јас, Добре, Стојан Опата, Васил Василев, Душко Чаповски и Илија Христовски. Другите ги немаше, дури и не беа судени . . . Зошто? Поцоцна се потврди дека против нив немало докази. И против нас немаше докази, но против нас судот ја имаше изјавата на Невена Ципушева . . . На судот не испитуваат, не соочуваат . . . „Се знаете ли со Добре“ ? . . . Се знаеме, постојано бевме заедно“ . . . „Зошто се дружевте“ ? Стари другари сме, двајцата сме од Свети Никале“ .

Тврдеа дека сме организирале група заедно, дека при апсењето во Штип сум дал наредба да се бега, дека сме прифатиле организирање оружени одреди итн. Потоа дааѓаше изјавата на Ципушева. Читаат записници од истрагата, ние сé негираме, освен дека се знаеме од деца. Беше дури и чудно што никој од нас обвинетите не признававме дека навистина работевме на тоа се поголем број средношкалци да влезат во организацијата ВМРО - ПРАВДА која ќе се бори со оружје за обединета Македонија.

Во сите пресуди подоцна пишуваше . . . „во името на народот . . . а нас не́ судеа поединци, на процесите како нашиот не́ судеа со еден судија и двајца поротници. Подоцна навистина постоеше проширен судски совет. Поротниците беа во некои војнички униформи, а судијата беше во цивилна облека . . . Нашето судење започна во 8 а заврши околу 11,30 часот. Во 13 часот ги соопштија пресудите. Јас не очекував казна, можеби нешто малку, бидејќи пред судот не беа изнесени докази. Кога ги читаа пресудите . . . Стојан Опата, 14 години, Ѓорѓи Доцев, 11 години, Васил Василев, 9 години, Душко Чаповски, 13 години. . . И готово, ги изрекоа пресудите и веднаш почна друго судење. Не собраа, не донесоа во Централниот затвор и во истата вечер ни ги одзедоа обвинителните акти, утредента ни врачиј а пресуди, напишани само на две и пол страници, казната - строг затвор. Не натераа да потпишеме дека без правосилни пресуди се согласуваше да отидеме во Идризово, ги потпишавме тие изјави и не одведоа во Идризово . . .

ИДРИЗОВО

Кога не́ растоварија од камионет во затворот во Идризово, не́ воведоа во дворот. Прво од десната страна маше една настрешница долга 150-тина метри . . . долу само слама и на неа затвореници, преполно. Во тоа време, во тие години ги затвораа и оние што не сакаа да влезат во колективите на државата. Нас 35 - 40 млади затвореници не́ одведоа и не́ сместија во таканаречената

проодна соба каде што доаѓаа затвореници кои кратко време престојуваа во Идризово за подоцна да бидат одведени во лотори. Тоа беше околу 1-2 декември 1950 година. Јас знам дека такви логори имаше во Пуста Река, во Добрево, во Сарај, на патот Битола - Охрид, во Отешево . . .

Кога дојдоваме во Охрид, спрема нас немаа никаков човечки однос. Не истоварија како добиток, веднаш полицајците кои немаа ниту пендреци туку не тепаа со летви, нагрнаа на нас. Најзлогласен беше еден полицаец Русе, верувам дека сите затвореници го паметат . . . Беше безмилосен човек. Кога замавнуваше со летвата, не гледаше каде удира, по глава, по лице . . . дали затвореннкот ќе остане повреден или мртов. Тогаш уште не беше изграден големиот дел на затворот Идризово. Постоеше само малиот дел, имаше некакви коњушници кои исто така беа полни со затвореници . . . Во проодната соба немаше никакви услови за хигиена, единствено на тие многу луѓе само две-три кибли. Во Идризово не́ задржаа кратко време, веќе во март 1951 година не́ префрлија, една голема група затвореници, 350 - 360 души, на Отешево. Тогаш започна неговата изградба. Сите тие објекти што постојат таму, ги градеа затвореници . . . Кога стигнанме таму . . . пустелија, пусти ридишта, пасеше добиток од околните села. Ние група од 150-160 затвореници ја градевме вилата на Лазар Колишевски и вилата на Извршниот совет, така ги нарекуваа . . .

. . . Тоа беше месец март, спиевме во импровизирани бараки. Сами правевме туљи, копавме камења, рачно ги носевме. И оние што ги раководеа стручните работи, инженерите, беа затвореници, мајсторите исто. Ние младите бевме задолжени за потешките работи. На местото

на кое ја градевме вилата, кога дојдовме, ми се чинеше дека човечка нога таму нема стапнато . . . Додека работевме тие така се однесуваа со нас, затворениците, што се чувствувавме како потрошен материјал. Никој не водеше сметка дали некој од затвореницате при раоботата ќе се повреди, ќе настрада или ќе загине. Вршевме и минирање и имаше 3-4 случаи кога неколку затвореници загинаа, но никаква постапка не беше покрената. Целта на полицајците беше да работиме по секоја цена, секое неработење се казнуваше, а во начините за тоа беа безмилосни. Наместо пендреци полицајците носеа долги дренови стапови и кога тепаа со нив имаше случаи послабите затвореници да умрат како последица од тепањето на самото место . . . Во јуни теренот беше расчистен, стававме темели.

Чуварите во Отешево беа од Кичевско, Прилепско, Демирхисарско. Ние од почетокот не знаевме што градиме . . . Некаде во месец ноември и почетокот на декември почна меѓу затворениците да се шушка за некакво бегство. Во тоа време, во тие години и во целава Република кај младата генерација беше присутна идејата за бегство преку граница во Грција, и по логорите. За како политички бегалци во Грција да сс префрлат во Европа и Америка . . . И, така, од логорот во Отешево се слуша за некакво бегство. Доаѓа кај мене Васил Василев . . . „Слушај, Ѓорѓи. Се подготвува една група од 130-тина душе за бегање, а може да се побегне“ . . . Времето беше околу 5-10 декември. Во трите бараки бевме околу 150 затвореници а бегството го организираше третата барака. Во таа барака чувар беше Ангел Цирковски од Враништа. Кога ми го кажа Васил ова убаво ми дојде на душава и почнавме организирање. Моравме да бидеме миногу внимателни. За главнте планови за бегството знаеја само 3-5 затвореници и тие што требаше

да побегнат не се знаеја сите меѓу себе. Во групата што јас ги знаев бевме, јас, Васил и еден Кире од Струга. Секој четврти од групата одржуваше врска со друга група, тројка. околу 16 декември веќе се знаеше, тие што беа во раководната група го чуваа тоа во голема тајност, се знаеше дека на 19 декември, вечерта по 23 часот, треба постепено да се извлекуваме од бараките. Бараката во која бев јас, ја чуваше Ангел Цирковски. Кога тој беше на смена, ние почнавме да излегуваме од бараката. Кога излеговме на Преспанското езеро близу до градилиштето, видовме брод, усидрен, подоцна дознавме дека бил дојден од Грција. Во 23,30 часот, веќе бевме излезени од бараките, во 24,00 часот, бродот требаше да биде полн и да тргне. По 23,30, само за неколку минути веќе бевме на бродот, 80-тина затвореници . . . Кога дојде последната група, со нив дојде и Ангел, и тој влезе во бродот. Ни требаше само уште 10-тина минути за бродот да тргне. Меѓутоа работата беше провалена, дознавме и кој правалил, не можам да се сетам за името. Тој учествуваше со нас во подготовките на бекството. Не забележавме ништо во подготовките, и во моментот на бегството . . . тој предал. И тој беше со нас на бродот . . . За неколку минути полицијата беше на бродот. Мислам дека Ангел Цирковски знае кај го испрати бродот од грчката страна . . . Прва работа што ја направија полицајците кога упаднаа на бродот беше на сите да ни ги врзе рацете, по што настана едно страшно тепање на самиот брод додека не изнесуваа од него и не водеа кон бараките. Неколку мамчиња како што ги добиваа ударите од полицајците со дренови стапови, паднаа во езерото и никој не знае дали се спасени . . . Кага не враќаа кон бараката, поредени потлицајци во два кордона, а ние моравме да поминеме меѓу нив. Се пробиваме кон бараките,

а тие, со дреновите стапави, . . . удираат, удираат, удираат, . . . Стигнавме некако во бараките, скоро сите крвави. Само што влеговме во бараките, повтарно ни влегоа со дреновите стапови . . . единствано кага бегавме по ќошовите на бараката можеше да се спаси животот. Нé изненадија, но ние не дадавме отпор затоа што не сакавме да им дадеме причина, сигурно беа подтотвени и да пукаат . . . Во истата ноќ почнаа во групи да не изведуваат. Нас, дваесетина затвореници, не ставија во камион, ја спуштија церадата и . . . не знаевме каде нé носат. Утрото не давезоа на патот за Битала кај Ѓавато, а таму беше најтешкото место каде што работеа затвореници. Таму, имавме слушано, беа носени да работат оние затвореници што беа отпишани од живите. Ни даваа и за затворски услови минимални количества храна, а условите за живот беа повеќе од лоши, животински. Спиевме во бараки, не беа бараки туку наредени штици меѓу кои дуваше, влегуваше и снег. А беше студена зима, окалу 25 декември. Таму работевме, а веќе ја почнаа истрагата. Тие знаеја дека третата барака го организирала бегството. Дознавме делка Ангел Цирковски го претепале до смрт и го однесле во истражниот затвор во Битола . . . Во тој логар на патот кан Битола работевме од декември до март. Во април пак не однесоа да работиме во Отешево, на вилата „Пелистерка“ Подоцна, во 1962 гадина како гостин спиев во туристичката населба Отешево, во вилата „Пелистерка“ . . . Во целата 1951 година работевме во Отешево. Во 1952 година се случи чудна работа . . .

Некаде во јуни не собраа сите затвореници, нé построија и ни читаа . . . тој, тој, тој . . . излегувајте! Ние се чудиме, не знаеме што е работата. Оние што ги прозваа, ги вратија во бараките.

Ние што останавме, стоиме построени. Излегуваат пред нас двајца офицери и еден, мислам дека беше Црномаров. Ни читаат дека сите што имаме 18 годнни, а кои не сме биле во војска . . . не ослободуваат. Ни рекоа да си ги собереме работите, а кои работи, ништо немавме, јас имав само ќебенце . . . Си го зедов ќебенцето, не качија во камиони и не однесоа во Битола. Во Битола, кој од каде сме, не качија со воз и не донесоа во Велес. Постојано со полициска придружба. Од Велес не распределуваат пак со полициска придружба, во воз, и мене ме донесуваат на железниачката станица Овче Поле. Додека во Велес не раздвојуваа, покрај нас поминува еден другар од детство, Томе Зафиров . . . „Што е, Ѓорѓи“ . . . полицаецот само му се приближи . . . „Бегај оттука“ . . . Повторно ѝе презема полицијата и нас од правецот Свети Николе - Штип - Кочани . . . не ставаат во вагоните. Влегуваме во вагоните, ја гледам сестра ми. Таа се враќа од Скопје, била да се распраша, ако може да дознае што се случува со мене, бидејќи домашните мои ништо не знаеја за мене. Таа се израдува кога ме виде, дојде до мене, а полицаецот ја фати за рака и ја турна. Потоа не внеооа во товарни вагони, не заклучија однадвор, а постојано бевме под полициска контрола . . . Не ни дозволуваа да разговараме меѓу себе, а и ние многу не се обидувавме бидејќи сѐ уште важеше затворското правило, во група многу да не се разговара . . .

. . . Доаѓа возот на железничката станица Овче Поле, а од Свети Николе бев само јас. Ме симнаа, доаѓа полицаецот од полициската придружба и ме предава на станичниот полицаец. Со него се качувам во автобус до Свети Николе. По дваесетина минути пристигнува автобусот во градот, а па автобуската станица секогаш има многу народ. Многумина од нив ме познаваа и

кога пристигнав со автобусот се знаеше дека доаѓам. Но полицаецот ме спроведува во полициската станица. А веќе слушнал дека сум се вратил и татко ми. Во полициската станица ми рекоа дека сум слободен, но дека морам да се пријавувам наутро и навечер сѐ додека мислат тие дека е потребно.

Јас си го земам ќебенцето и од полициската станица која беше кај Градскиот часовник во Свети Николе, слегувам кон центарот, а веќе луѓе роднини кои ме познаваат, ме сретнуваат, се поздравуваме . . . и, гледам . . . по улицата кон полициската станица трчаат, татко ми, мајка ми, сестрите. Се поздравивме насред улица и отидовме дома. Почнаа да доаѓаат роднини, пријатели . . . сите доаѓаат, а никој ништо не кажува. Гледам дека се радосни што сум се вратил, што сум пак дома, но носеа оден страв во себе, и тоа нјблиските.

Утредента отидов во полицијата и се пријавив, се пријавував и вечерта тој ден, и наредното утро и вечер, и така околу еден месец. Еден ден ми понудија да потпишам изјава во која се согласувам дека нема веќе да се занимавам со политичка работа нии да се обидам да бегам во странство. До колку го сторам тоа намес го мене да бидат затворени татко ми и постарата сестра. Јас потпишав и така се вратив во нормалниот граѓански живот, барем така мислев. . .

Во мај, или малку подоцна, 1952 година се вратив во Штип да матурирам, бидејќи ми остана само матурската работа. Доаѓам во управата на школата, а директор на учителската школа тогаш беше Панче Насев. Чудно ниту тој, ниту некој од професорите не ми спомна нешто за затворот, за политичките пресуди. Отидов и

реков дека сакам .да матурирам. Само ме прашаа кога сакам да полагам. Формираа комисија и некаде во ноември матурирав. Ми овозможији да живеам и во интернатот, без плаќање.

Јас не чувствував некој срам, гризење на совеста или страв затоа што бев политички затвореник, казнуван. Не ми беше ниту страв од натамошната постапка на полицијата, не ме интересираше дали полцицијата ме следи или не. Единствено си имав поставено задача пред себе да матурирам. Додека ја подготував матурата, тие не ме повикаа, знаев дека има уфрлени и меѓу учениците, но не ме интересираа . . . Оној Петар Самарџиски кој ме затвори во Свети Николе тогаш беше началник на Удба во Штип. Кога матурирав, кога требаше да одам на матурска прослава со таа генерација матуранти, ме викна Самарџиски истиот ден во Удба. Беше тоа една мала зграда кај болницата во Штип . . . „Гледаш ли колку сме ние добри, колку водиме сметка за вас младите. Ти заврши матура, ама оваа вечер додека твојата генерација матуранти ќе слави, ти ќе преспиеш во затворот. И ме затворија. Тогаш, можеби од сé дотогаш ми беше најтешко. Јас затворен во ќелијата, а гимназијата беше тука близу, се слушаше музиката и песната од матурската прослава. Од сé што имав доживеано тоа ми беше најтешката психичка казна.

Утредента ме пуштија. Отидов кај директорот, ми ја даде дипломата, се поздравивме . . . „Горѓи, од тебе ќе биде добар учител“. Потоа отидов војник и служев една годииа, бидејќи имав завршено средно образование. Кога се вратив од војска добив работа . . . Во војската, којзнае зошто, ме распоредија во школа за резервни офицери во Випава. А јас пак со елан, ќе

станувам офицер. Тоа беше во септември. По два мссеца почнаа да ме викаат на разговор во КОС. Ми го вадат досието . . . „Па ти си бил ВМРО-вец“ . . . и мене и еден Звонко Јагиќ, загрепчанец, не испраќаат во Рибница. Ние требаше да патуваме еден ден и една ноќ и да се јавиме во касарната во Рибница во 24 часот. Беше тоа на 24 декември, католички Божиќ, и ми предлага тој Звонко Јагиќ да одиме во Загреб кај него дома. И, си отидовме ние во Загреб, си истеравме Божиќ и задоцнивме еден ден во Рибница, во касарната. Доаѓаме во касарната . . . „Ѓорѓи Доцев“ . . . „Јас“ . . . Веднаш сослушување, КОС, досиеа, прашања . . . каде сум бил и со кого сум организирал бегство . . . Јас објаснувам дека сум залутал, дека сум го погрешил возот и дека сум спиел на железничката станица во Загреб . . . „Со кого патуваше“ . . . „Со Звонко Јагиќ“ . . . а старо правило ми беше да не признавам што навистина се случило и да не поврзувам трето лице, а бевме кај Звонко дома. Ама тој Звокно го притегнале малку, го протепале . . . и мене малку ми удрија ќотек, ама што е тоа за мене, нежна, работа, . . .и тој, кажал сé. Како си отидовме во Загреб,,како си вечеравме божиќна вечсра, па како ми дал цивилна облека, како си шетавме, сé по ред. На крајот нé соочија, а јас упорен, чекалната на железничката, па чекалната. А Јагиќ си признал. Се интересираа КОС-овците да не сме се поврзувале со некого, веројатно поради мојот политички печат на ВМРО-вец. И покрај тоа што знаев дека Звонко признал, јас молчам. Ме прашуваат КОС-овците . . . ,,Така ли е како што кажува овој твојов ортак“ . . . јас молчам и на крајот само мрднав со глава, . . . и заврши таа работа. Оттогаш не ме ставаа на стража, работев главно во кујната . . . до крајот на воениот рок во Рибница.

Во март 1953 година се вратив од војска во Свети Николе и ми дадоа служба, учител во село Мичкуевци. Одам таму, а беше тоа село на сиромашни, но чесни луѓе. Таму останав како учител една година, потоа дојдов во Скопје на педагошка, па на филозофскиот факултет . . .

Веќе од 1954-1955 година немав судири со власта, бев дисциплиниран граѓанин, сакав да се стекнам пред се со што повисоко образование, сакав да работам за да се создаде мислење дека кај мене настанала некоја рехабилитација, за да се прекине следењето. По враќањето во Штип во 1955-1956 година бев меѓу најистакнатите просветни работници. Тогаш почнав да го стекнувам убедувањето дека нема некои посебни следења макар што добивав некои информации дека сепак се слушало . . . дека Ѓорѓи имал некои нечисти работи. Тоа особено конкретно се виде кога требаше да ја добијам Ноемвриската награда на Штип за рециталот. „Повик во мракот“ . Беше тоа во 1960 година, Еден од членовите на комисијата беше и доктор Ико Пуздерлиски и во еден разговор тој ми кажуваше подоцна дека во комисијата имало најмногу отпори поради тоа што сум бил осудуван за политичко дело против државата и сум бил политички затвореник што значеше дека во себе сум имал идеја спротивна на комунистичката. А човек кој го нмаше добиено печатот на политички затвореник живееше потешко и од најтежок убиец или криминалец. Меѓутоа, поради резултатите во градот кои во тој период беа неспорни, сепак ја добив Ноемвриската награда и тоа за рециталот на тема поврзана со националната историја. Тоа беше формирањето на партизанскиот одред па тој, штипскиот терен, загинувањето на Ванчо Прке, Ѓорѓи Сланката, Митко Цецов, Митко Ушнски, Борче Китанов. Иако бев решен да бидам мирен пак се зафаќав со национални тема.

Со моите поранешни политички другари беше страшно и да се контактира. Се сеќавам, дојде еден ден Стојан Опата, тој побегна во Загреб, таму заврши медицина. Се видовме на кратко, сакавме повторно да се сретнеме, да поразговараме, но немавме можност за тоа. Очигледно беше дека не гледат, дури полицијата не беше ниту професионално дискретна во следењето. Можеби беше и намерно, да ни дадат на знаење дека не́ имаат на око. Често, некои мои добри стари другари јавно изјавуваа дека не ме познаваат, што посебно ми паѓаше тешко, но и тогаш и ден-денес ги разбирам. Знаев на што се́ е подготвена власта.

Имав лична среќа мојата политичка определба да не се одрази врз приватниот живот, брачниот живот. Идниот брачен другар, мојата денешна сопруга, немаше никакви сознанија за тоа, јас малку зборував за таа работа, а и не беше препорачливо да се зборува многу. Постојаната контрола за која бев свесен и следењето ме држеше да молчам . . . Помина женачката, живеевме нормално се́ до 1970-1971 година. . . . Во Штип доаѓа еден . . . началник на полицијата, добри ни беа односите со него . . . „Доце, дојдоа некои податоци кај нас дека ти си бил осудуван во 1950 за ВМРО. Се создаваат околности да се преиспита целата тогашна работа и сегашната состојба, мој совет е да си одиш од Штип“. Јас не му обрнав многу внимание, но и покрај тоа што работеше во полицијата, тој човек и денес ми е пријател, беше промакедонски ориентиран. А брат му исто така беше во затвор за ВМРО. Кога по овој разговор и уште еден висок републички функционер ми рече дека постапката за мојата активност во Штип е обновена и ми предложи да се преселам во Скопје, јас го прифатив тоа. Веројатно повторно се формираше

политичката претстава дека јас повторно создавам атмосфера за продолжување на ВМРО-овската активност од 1949-1950 година. А ние навистина, луѓето кои бевме соучесници во тие години, 1949-1950 година, живеевме и контактиравме и поради едноставната причина што живеевме во ист град. Јас бев образовен инспектор во тоа време во Штип и имав можност за многу контакти. Тие се сомневаа дека токму преку тие контакти ќе ги обновам идеите и активноста за која ме судеа и за кои бев во затвор. Го прифатив советот што ми го дадоа овие двајца пријатели и отидов во Скопје. Во почетокот бев асистент по режија во Телевизија Скопје, но не ми се допаѓаше тој живот и потоа дојдов на работа во издавачкиот сектор во издавачкото претпријатие „Култура“. Беше тоа 1966-1967 година кога и почнаа моите контакти со луѓе кои ги поставуваа на дневен ред во македонската јавност националните теми. Во тоа време со Пољански, Лапе, бевме добри соработници и пријатели. Така, и се роди идејата за објавување на шесте томови на делата на Гоце Делчев. Пољански доаѓа и ми предлага, а важна е од тој период и работата на покојниот Сланштанец. Тој издаваше една едиција, и ни донесе ракописи во кои ги обработува биографиите на сите македонски војводи од Илинденскиот период. Ми се допаднаа ракописите и ги отпечативме. По нивното излегување доаѓа Лапе и ги носи . . . „Писмата на Гоце Во тоа време уште беше некако страшно да се објавуваат национални теми, а генерален директор на „Култура“ беше Душко Црвенковски. Тој водеше некоја политика на комунизмот. Најмногу го печатеше Славко Милосавлевски, ги препечатуваше по пет-шест пати Енгелс, Маркс и Ленин, во тогаш најмасовната политичко-историска едиција. Овој пробив на национални

историски теми имаше најпрвин отпори, но кога излегоа шеснаесетте книги на Сланштанец- доаѓа Лапе и ги нуди готовите ракописи „Писмата на Гоце“ . Тоа е 1967 година. Јас го прочитав ракописот, ми се допадна, и зошто да не го отпечатиме. Бранко Пендовски беше главен и одговорен уредник, во тоа време тој ја објави книгата „Скали“. Му ги носам јас ракописите од Лапе . . . и тој се согласи. Имаше малку отпори од Душко Црвенковски, Владо Атанасовски во издавачкиот совет, меѓутоа се прифатија делата од комерцијален аспект. Потоа Бранко Пендовски ја поддржа целата работа и делата излегоа од печат. А со тоа мене ми се отвори еден нов убав фронт кога ги посетував градовите во Македонија за рекламирање на книгите за Гоцс Делчев, да можам повторно да ја оживеам мојата национална политичка определба која не престанав да ја носам во себе. Почнав послободно да зборувам за Илинден, Гоце Делчев, ВМРО, почнав отворено и јавно да ги изнесувам моите некогашни политичка платформи. Во тоа време Владо Атанасовски беше секретар на „Култура“. И тој ми вели дека сум почнал многу да зборувам по училиштата каде што често ги реализиравме промоциите на делата на Гоце Делчев. А јас во секое училиште, во секоја гимназија каде што одев, одржував и предавања и посебно при рекламирањето на книгата ги ангажирав професорите по историја кои прифаќаа послободно зборување и во пошироки политички рамки. Послободно беше во Струмица, се сеќавам, директорот ги собра учениците во една сала во која се разви дискусијата за се, За Илинден и предилинденскиот период, посебно идејата на ВМРО. Додека јас ги вршев службените работи и овие агитации, УДБА повторно го отворила моето досие, посебно дека повторно ја

оживувам идејата за која сум бил осуден во 1950 година. Тоа особено дојде до израз на граничните видувања, средби со Бугарија. „Култура“ како издавачко претпријатие учествуваше на тие средби кадешто ги рекламиравме и покажувавме нашите изданија. Меѓу, другото, имав и еден судир меѓу „Култура“ и нивниот „Отечествен фронт“. (Така, потоа Душко Црвенковски ми забележува дека на пограничните средби со Бугарија сум вршел агитација, сум бил многу гласен во прететавувањето на Гоце Делчев како борец за слобода, независна и обединета Македонија и на идеите на ВМРО. Ми забележаа и дека почнале да доаѓаат кај него и да се распрашуваат за мене.

Најтешко беше на меѓународниот саем на книгата во Софија во 1970 година. Отидов јас на саемот како претставник на „Култура“ а тогаш ја издадовме „Историјата на македонскиот народ“. Имав на располагање околу 8 примероци за реклама и репрезентација. Го отворивме нашиот саемски штанд и доаѓаат, се претставуваат, Македонци, потоа од организацијата Илинден“ . А јас, кој како ќе дој деше ќе му дадев комплет од „Историјата на македонскиот народ“, и уште му се потпишував на корицата. Околу 18 часот доаѓа аташето за култура од југословенската амбасада во Софаја, а таму беше Петар Толев, доаѓаат двајца и ме прашуваат . . . „Ти ли си Ѓорѓи Доцев“ ? . . . . Јас сум“ . . . Вие ли ја издавате „Историјата на македонскиот народ? Колку комплета имате досега овде дадено, на саемот“? . . . Бројам јас. Ме водат надвор пред влезната врата, сите комплета, како што сум ги давал, горат. Им реков дека ако и еден примерок остане незапален заслугата и успехот се големи.

Од тоа време беше јасно дека ќе дојде до следење и откривање на начинот и работата што ја имавме и што е уште поважно и наши луѓе, на пример Костадин Диневски во еден разговор, на Иван Бабамов му рекол . . . „Ти често доаѓааш во 'Култура' и постојано си во канцеларијата на Ѓорѓи. Тука нешто има и по се изгледа дека бргу ќе бидете затворени“. Тогаш бев и претседател на комисијата за прием на работници и на еден конкурс се јави и една жена за која притисок за да ја примиме врши токму Иван Бабамов. Кога ми го пренесе Владо Атанасовски ставот дека оваа жена треба да биде примена на работа јас бев против. Тоа беше во февруари 1972. Кога Владо му го пренесол мојот став на Бабамов, тој се заканил дека добро ќе го запаметам. Веќе во март почнав да добивам сигнали дека Иван Бабамов почнал да крои планови како да ме уапси, а мене ми беше најмногу страв да не се откријат едни материјали и еден повик што јас го имав напишано. Повик во кој, меѓу другото, пишував . . . „Црни облаци се надвиснале над Македонија опколена од четири страни, ропство итн . . .“

Во тоа време малку случајно, а повеќе намерно, повторно почнавме да се собираме старите другари.

АТЕНТАТ НА ЛАЗАР КОЛИШЕВСКИ

Уште во февруари-март 1971 година сé поприсутни беа кај нас мислата и револтот против однесувањето на Лазар Колишевски спрема Македонија. Веќе јасно беше сознанието во врска

со предавањето на манастирот Прохор Пчински, Генерал Јанковиќ и Гора на Србија. На еден состанок на организацијата по образложувањето на историскиот аспект, Панде, меѓу другото имаше некои сознанија дека Колишевски сакал кон Србија да бидат придадени и Куманово и Пробиштип. Од друга страна, веќе беше зголемена сигурноста во манипулациите на изборот на Лазар Колишевски за член на ЦК КПМ. Затоа донесовме одлука на состанокот на кој присуствувавме деветмина Лазар Колишевски да биде ликвидиран. Беа присутни Дине, Лазо, Мирче, Димитар, Никола, јас, Данчо, Панде . . . Одлуката ја донесовме во „Индекс-бар“ , спроти Студентскиот дом „Гоце Делчев“ . . . Имавме таму една споредна просторија во која можевме мирно да разговараме, а донесавме решенија ликвидирањето да биде извршено на 8-ми ноември - денот на ослободувањето на Свети Николе каде што Лазар Колишевски редовно беше почесен гостин. Просторот каде што требаше да дојде Колишевски, да влезе во салата во Домот на културата, беше покриен од четворица луѓе. Првиот го покрива просторот од главната улица, вториот делот од паркот, третиот до поштата, а четвртиот кој требаше да го изврши атентатот имаше и свој заменик до колку нешто му се случи: едниот требаше да биде Дине, другиот Коле. До колку промашеше првиот, Дине, Коле мораше да ја доврши работата. Уште во разговорите, планиравме по пукањето до колку можат да се спасат, да бегаат или во бегството и да загинат но да не се самоубиваат. Имаше предлог по атентатот да извршат самоубиство, но потоа се прифати да не се самоубиваат, а ако не може да се побегне, да се оди и на суд и да се отворат расправите за сите злодела на Лазар Калишевски што ѝ ги направил на Македонија.

Исто така разговаравме и за можен атентат врз Страхил Гигов бидејќи нив двајца ги сметавме за најголеми штетници за Македонија во тоа време. Како најголем грев на Лазар Колишевски му ја припишувавме србизацијата на Македонија и неговото залагање за се поголемо присуство на се поголем број Срби на одредени републички раководни функции.

На еден ден пред планираниот атентат се најдовме со Дине, дома кај мене во Свети Николе. Тоа е на 7-ми ноември, а утредента на 8-ми требаше да дојде Лазар Колишевски со придружбата. Според нашите сознанија, тој во Свети Николе немаше некое поголемо обезбедување, еден-двајца луѓе. Почесто се движеше со неговите пријатели, посебно со еден Стојмен од село Горобинци со кого наводно биле заедно во затвор. Од оружје имавме пиштоли „Смит-весон", а „Берети" имаа оние што беа на обезбедување. Дома кај мене го правевме тој договор и не знам како договарањето го слушнал татко ми. Ние бевме на горниот кат на куќата и слушавме, како татко ми разговара со мајка ми, сака да не убеди да не го вршиме атентатот. Доаѓа татко ми кај нас . . . „Слушај, таа работа што ја мислите, не е убава" . . . „Која работа, бре, татко" ? . . . „Чув нешто, се подготвувате да го убиете Лазо" . . . „Па што"? . . . „Не е убава тоа". А мајка ми му упаѓа тогаш . . . „Доце, ако решила организацијата тоа да го изврши, нема проштавање, нема враќање назад" . . . Мајка ми беше пореволуционерна.

Овој разговор го водевме рано утрото, уште не беше разденато, а свечената академија, во Домот на културата во Свети Николе, беше закажана за 11 часот. Сите бевме на плоштадот, сите на позициите според планот за атентатот. Меѓутоа, Лазар Колишевски не дојде таа година во

Свети Николе. Мислам дека беше чиста случајност, да беше провала сите ќе не уапсеа, но ништо. А бевме тајно организирани, дури и од деветте души кои ја донесовме одлуката само четворица знаевме конкретни подробности и двајцата што непосредно требаше да пукаат.

Потоа пак почна една српска политика, дури и денот на одбележувањето на ослободувањето на Свети Николе го сменија од 8-ми ноември на 14-ти септември. Дане Цеков заедно со Лазар Колишевски нашле некои документи дека Свети Никате е ослободено на 14-ти септември. А тоа се совпаѓа со влегувањето на шумадинските српски бригади во градот. А тие бригади дојдоа, собраа што имаше по дуќаните, аптеката ја искршија, ги зедоа сите лекови и отидоа.

НА КОНГРЕС ВО БРИСЕЛ

Го одржавме во 1971 година, во ноември, колку што се сеќавам од 21 до 27 ноември. Имаше многу присутни делегати, повеќе од очекувањето. Од Македонија имаше десетина делегати, потоа од западна Европа, Канада, Америка, Австралија. На конгресот учествуваа околу 80-90 луѓе. Од Македонија бевме јас, Ѓорѓи Доцев, Костадин Диневски, Никола Димитров, Дончо и уште некои. Конгресот се одржа токму во Брисел, ја знаев и адресата, но сум ја заборавил. Имаше и претставници од Беломорска и Пиринска Македонија. Најважно на Конгресот беше што многубројните учесници во дискусиите се дополнуваа еден со друг и се заземаа значајни

ставови во однос на идната борба на ВМРО: беше донесена одлука најбргу колку што може да се изврши организациско обединување и поврзување, а ние тоа го поставивме и во Трботивиште, меѓу Беломорска, Вардарска и Пиринска Македонија. Затоа подоцна на судењето најбитен момент против мене, за што сведочеше Тодор Кочов, а полицијата најмногу бараше и сакаше по секоја цена да ги открие врската и лицата со Беломорска Македонија и особено поставените задачи на овој Конгрес во Брисел за одржување контакти и посебно оперативните планови. Во истрагата кога не уапсија во 1972 година, многу често го поставуваа прашањето на моите, нашите конгресни задачи на поврзувањето ВМРО - ПРАВДА во Вардарска и Беломорска Македонија. Тој Тодор Кочов беше храбар човек, по професија правник, на судењето толку го прошири својот исказ што наместо наше обвинување тој дел од судењето го претвори во изнесување на платформата на нашата Организациј а. Беше добар говорник и на сите прашања што му ги поставуваше судот тој одговараше на начин со кој наметнувше теза дека ние обвинетите немаме дело за кое треба да бидеме судени. Ние од Скопје со него имавме неколку контакти, и тој еднаш илегално ја мина границата кај Герман. Во Беломорска Македонија тој имаше голем авторитет бидејќи во времето на ДАГ беше една од раководните младински личности меѓу Македонците во Беломорјето.

Неговиот настап на Конгресот во Брисел беше еден од главните во заземањето на ставовите и Платформата на Конгресот. Неговото илегално искуство беше важно и затоа настојуваше за што побрзи контакти и поврзување на Организацијата, како и за започнување оружени акции врз одредени објекти со што би се подигнал духот

на Организацијата . . . Конгресот во Брисел беше закажан како „Конгрес на ВМРО", а потоа остана како конгрес на ДОМ - Движење за обединување на Македонија. Не сум сигурен, но претпоставувам дека белгиските власти знаеја за Конгресот, а по сé изгледа и нашите, УДБА знаеше за неговото одржување и за донесените одлуки бидејќи по конгресот не испозатворија. Некои затворија, во февруари, некои во март, нас во април. Фактички по Конгресот настанаа провалите. На Конгресот беше подготвен и целиот пропаганден материјал што ние подоцна го донесовме во Македонија.

На Конгресот во Брисел донесовме Резолуција за активно дејствување на сите три дела на Македонија. Донесовме одлуки за формирање Централни управни Одбори во трите дела на Македонија, нивно организациско поврзување и постепено вооружуваље. Дел од оружјето беше обезбедено и определено како ќе биде внесувано во Македонија. Оружјето требаше да доаѓа преку Италија, преку Црна Гора, кај Бар и Косово во Македонија. Оваа варијанта преку Италија беше првата, втората беше преку Грција, преку Солун, по таму беше малку покомплицирано и постоеше опасност побргу да бидеме откриени. Планиравме овој канал за оружје да го користиме во времето на туристичката сезона кога и фреквенцијата на луѓе и возила е поголема . . . Но ние немавме време многу ова да го спроведеме. Конгресот беше во ноември, а нас во април не затворија. Кога ја затворија првата група во февруари, ние веќе се сомневавме дека сме провалени и дека полицијата нé следи. Затоа многу активности на Организацијата беа стопирани, бидејќи постоеше опасност да се направи некоја поголема провала. Избегнувавме состаноци, јас не одев во Свети Николе.

Финансиски и Конгресот и Организацијата беа добро обезбедени. Во тоа време располагавме со околу четири милиони долари обезбедени од Македонците во светот. Овие средства беа на располагање за вардарскиот дел на Организацијата, додека за другите, за пиринскиот и беломорскиот, постоеја посебна сметки. За вардарскиот дел благајник беше Тодор Кочов. На Конгресот малку и заради симболика посебна сума пари беа собрани за купување оружје. Од Конгресот во Брисел се враќавме, заради претпазливост, индивидуално. Ако веќе се случи некого да уапсат, да биде уапсен сам.

По провалата во вардарскиот дел на Организацијата членови на Организацијата беа масовно апсени и во Беломорска и Пиринска Македонија. Во февруари 1973 година во Штип беше уапсен некој Васил, Бугарин, кој подработувал нешто за бугарската разузнавачка служба. Во тој случај Организацијата успеа да уфрли во неговото сослушување трето лице кое доби информации дека во тие месеци голем број Македонци во Пиринска Македонија биле уапсеии, меѓу нив голем број членови на ВМРО - ПРАВДА и прогонети подоцна кон Добруџа и Бургас.

Од Конгресот во Брисел донесовме пропаганден материјал, летоци, Повикот на организацијата, весникот „Македонска Нација“, значки и други симболи на ДОМ (Движење за македонско обединување). Овој материјал посебна, подоцна, го растуривме во вардарскиот дел, во Гевгелиско, Пирава, Богданци, Валандово. Тој регион го наполнивме со пропаганден материјал, и тоа за кратко време. Потоа следевме каков ефект ќе има овој пропаганден материјал и често слушавме од скриените симпатизери на ВМРО . . . „Еве, се јавија нашите“. Најголем дел од тој пропаганден материјал растуривме во Струмичко. Во материјалот

го повикувавме македонскиот народ да застане под знамето на ВМРО - ПРАВДА, за слободна независна и обединета Македонија. Дури и кога ние бевме уапсени овој материјал и натаму се појавуваше во Македонија. Имавме информација дека во тој период слични беа акциите и на организациите на ВМРО - ПРАВДА и во Пиринска и Беломорска Македонија, но исто така додека нас нé апсеа во Скопје и вардарскиот дел, членовите на Организацијата беа апсени и во беломорскиот дел. Таму беа уапсени околу 14.000 Македонци кои подоцна беа раселени по грчките острови. По тие настани, како и по апсењето на Македонците во пиринскиот дел, малку ни се намали дејствувањето на Организацијата што не значи и дефинитивно нејзино политичко исчезнување.

СЛУЧАЈОТ ВО ТРБОТИВИШТЕ

Групата која ја имавме формирано во Трботивиште беше важна алка во поставеноста и дејствувањето на Организацијата, поради што, веројатно, полицијата и во истрагата и на судењето инсистираше на што повеќе информации за неа. Имавме таму 18 момчиња. На 21 септември 1971 година јас и Диневски одржавме состанок и ги заколнавме со заклетвата на Организацијата, со пиштол, кама и евангелие. Истата со која и јас и сите други членови влегувавме во Организацијата. Трботивиште е село кај Делчево. Тие 18 млади луѓе меѓу себе не се познаваа, имаа

организациска задача да го проширувaат членството со почитување на правилата на Организанцијата. И полагањето заклетва и натамошната мрежа на Организацијата низ Малешевијата мораше да биде во тројки заради конспиративност. Непосредни задача на нашите луѓе во Трботивиште беа пропагирање на борбата за обединета Македонија и посебно што поголеми контакти со Организацијата во Пиринска Македонија. Во Пиринска Македонија имавме повеќе наши луѓе, меѓу нив Петар Нечев, Ѓорѓи Стојанов, Киро Попов. Групата во Трботивиште беше составена од смели луѓе и за нив не преставуваше посебен проблем преминувањето на границата кон Бугарија и воспоставувањето контакт со Пиринската организација. За тие контакти имавме определено тројца од Трботивиште кои ги знаеја и шифрите за воспоставување контакти за чие откривање следуваа најстроги казни. Исти такви групи за одржување контакти со Беломорјето имавме формирано и во Гевгелија и Битола. Во Битола беше групата за контакти со Воден, Лерин, Костур, а во Гевгелија за кукушкиот дел. Колку беа добри контактите покажува и фактот што кога не уапсија нас на 17 април, пиринскиот дел беше преплавен со пароли и пропаганден материјал за Македонија, посебно на 4 мај. Меѓутоа, потоа настана апсење и во тамошната Организација по што настана и масовен прогон на декларираните Македонци и беа прогонувани околу 12 илјади Македонци, голем број меѓу нив и наши членови и симпатизери. Некои беа затворени, некои раселени. Во беломорскиот дел голема провала настана во Воден. Чудно, тамошните провали настанувaа, по правило, по нашето апсење, така што може да биде основана тезата дека нашата полиција била вклучена во сето тоа.

ПРЕД АПСЕЊЕТО ВО СКОПЈЕ

Во март 1972 почнав да добивам информации дека Иван Бабамов почнал да прави планови како да не уапси, а мене ми беше најмногу страв да не дојдат во негови раце некои пишувани материјали и еден Повик што ги имав јас напишано, со мој ракопис. Во Повикот, меѓу другото, пишував . . . „Црни облаци се надвиснале над Македонија“ . . . и слично на тоа. Со Повикот се обраќавме до целата македонска јавност, до интелигенцијата, работништвото, македонските национални сили, а посебно го стававме акцентот на Македонците од Европа и светот. Повикот беше во ракопис, му го дадов на Диневски да го отпечати и да се растура како пропаганден материјал. Тој Повик требаше да го растуриме во март-април а, го чекавме 4 мај - денот на загинувањето на Гоце Делчев за кога планиравме да почнеме и со некои акции . . . Имавме планирано бојкот на српскиот печат во Македонија, настојувавме да го спречиме доаѓањето на српскиот печат во Републикава. Тврдевме дека кај Врање треба да се постави рампа на која ќе се рецензира целиот печат кој доаѓа од Србија во Македонија. Имавме сознанија дека во тоа време во Македонија секој ден пристигнуваат три вагони српски печат дневно во кои спаѓаа и детски списанија. Донесовме став дека тоа се стари методи за враќање на српското влијание за повторно Македонија еден ден да стане Јужна Србија, Вардарска Бановина. Токму затоа во Повикот повикувавме и на бојкот на

српскиот печат . . . Имавме и јасно планирани акции. Тоа беше во цела Македонија да се започне со палење на киосците на „Политика", како втора акција планиравме да прибереме списоци на лица на високи републички функции, Срби, или лица кои се присутни во Републикава како продолжувачи на инструкторската политика која датираше од времето на НОБ. Како трета акција беше да го спречиме натамошното економско искористување на Македонија. Најтешко беше кога требаше да дејствуваме во поглед на „чистење" на Србите. Тоа не беше наш националистички или шовинистички став туку беше резултат на се поочигледното влијание за асимилација и минимизирање на Македонија и влијание од позиции Републикава да се третира како „Јужна Србија". Затоа решивме најпрвин да ги запалиме сите киосци на „Политика" во Македонија, да уфрлиме бомби во дописништвото на „Политика", во Грчкиот конзулат во Скопје, во Францускиот културен центар, затоа што мислевме дека преку него се инфилтрираат луѓе кои, покрај другото, работат и врз откривањето на нашата Организација, а заедно со Србите ја продолжуваат целата работа околу Македонија. Четвртата акција што ја планиравме беше минирањето на Муслиманската заедница.

Сите акции ги изведовме во март, а најголем и најсилен беше ефектот од уфрлувањето на бомбата во Грчкиот конзулат. Со тоа сакавме да се крене гласот и да се разбуди свеста на Македонија, дека натаму не сакаме да бидеме зависни од Грција околу издавањето визи и истовремено покренуват на Беломорјето . . . Јас учествував во уфрлувањето на бомбата во дописништвото на „Политика". Учествувавме тројца. Јас, Димитар Димитров и Никола Димитров. Имавме прецизен план, а Никола Димитров беше воено лице и се разбираше околу тие работа. Акцијата

ја изведовме на 21 март 1972 година. Бомбата ја поставуваше Никола Димитров. Јас бев на улицата „Јасмин“, до продавницата на „Борово“ беше Димитар Димитров. Тука беше и Панде Ефтимов кој ја надгледуваше целата раобота . . . Се беше чисто Никола Димитров вешто ја отвори со калауз вратата на дописништвото на „Политика“, ја постави бомбата и излезе. Беше 16,30 часот, а бомбата требаше да експлодира во 19,00 часот. Го извршивме поставувањето, отидовме сите дома, секој индивидуално. И . . . чекавме. Димитар Димитров остана да надгледува до експлозијата. Точно во 19,00 часот експлозијата се случи. Дојде потоа Димитар Димитров кај мене и само ми рече „Готово“.

За сите акции заедничко ни беше што немавме намера да има жртви и многу внимававме на тоа. Немавме намера да дејствуваме како анархисти или терористи, ниту како цел имавме да уништуваме луѓе. Сакавме да влијаме единствено против присутните претставништва кои придонесуваа во пропагирањето на великосрпската идеја.

Акцијата за уфрлување бомба во Грчкиот конзулат во Скопје беше најуспешна бидејќи ја изведе и човек кој беше стручен и оквалификунван за таа работа. Беше млад и смел човек, верен на нашата идеја . . . Грчкиот конзулат беше заграден со жичана ограда во која моравме најпрвин да направиме доволно голем отвор за да влезе човек да ја постави и темпира бомбата. Најпрвин неколку дена доаѓавме до оградата и сечевме по неколку парчиња од плетената ментална ограда, внимавајќи притоа да не не́ види полицаецот кој редовно дежураше пред Конзулатот . . . На првиот кат спиеше конзулот, но нашата намера не беше да го убиеме конзулат или некој од неговото семејство или од персоналот, ниту да ја урнеме зградата. Единствена цел ни

беше да го привлечеме вниманието на јавноста и да се покаже дека Грците не можат и натаму да ја спроведуваат спрема Македонија својата политика на непризнавање на македонскиот нанрод. Сакавме со акцијата во македонската, југословенска и европската јавност да се покрене прашањето за визно-влезната политика на Грција, а кај македонската јавност да се отвори прашањето зошто толку години за тоа прашање не се зборувало. Сакавме да ја разбудиме македоннската национална свест колку во Републикава, толку и Македонците од Пиринска Македонија да дознаат дека постои Организација која се бори за ослободување и обединување на Македонија. Настојувавме во акциите во Скопје да учествуваат лица кои не се од Скопје. Затоа момчето кое ја уфрли бомбата во Грчкиот конзулат беше од Стојаково, село кај Гевгелија, а вториот беше од Ново Село, Струмичко. Тие обично доаѓаа во Скопје, останувaа по неколку дена и имаа задача да го испитаат и проучат теренот за акција. Беа тоа млади решителни луѓе и, што е најважно, знаеја да ракуваат со експлозив. И овие двајца, а и другите кои беа планирани за слични имаа престојувано одредено време во странство. Ние веќе имавме формирано и „Одбор за обучување“ за учество во акции во кој влегуваа пред се искусни луѓе, Меѓу нив беше и еден човек кој работеше во Службата за државна безбедност. Тој ги правеше и сите бомби, во Скопје. Во населбата Кисела Вода под брегот, постоеше куќа во која во визбата се правеа бомби, а материјалот го добивавме од Брисел. Наши луѓе го префрлаа материјалот, и во тие месеци имавме околу 40 килограми динамит. Во Брисел имавме организирана група Македонци, а пренесувањето им беше доверено на искусни луѓе за таа работа. Каналот беше Брисел - Италија - Бар - Косово - Скопје.

Од Бар веќе беше лесно. Куќата во Кисела Вода беше сигурна бидејќи визбата беше погодна за правење експлозивни направи, а можеше и лесно да се замаскира за да не се открие лесно и при претрес што се работи во неа. Навидум изгледаше како нормална визба, со буриња за вино, тегли со туршија, шишиња. Човекот што работеше таму уште е жив, подоцна и тој беше осуден.

Во акции како онаа во Грчкиот конзулат, учествуваа 5-7 лица. Јас бев во обезбедување на теренот. Нашиот човек кој ја уфрли бомбата, влезе од задната страна каде што два дена пред тоа направивме отвор во жичаната ограда. За да не страда конзулат со неговото семејство, бомбата беше ставена на задниот столб, а времето темпирано за експлозија беше 23,00 часот, 23 март 1972 година. По поставувањето, правило беше, секој во својот дом, индивидуално. Се разотидовме, а повторно еден остана да контролира дали акцијата ќе заврши. Во 23,00 часот експлозија и известување „Готово".

Во таа време од Белгија добивме специјални бомби, самолепливи, голема колку кутија ќибрит. Многу беа убави, симпатични. Беа со магнетен и часовник-механизам, а ги добивме преку пратка на магнетофони „Грундиг". Првпат ги наместивме на киосците на „Политика" на улица ,,Маршал Тито" . . . кај кафеаната „Метропол". Во таа акција беа вклучени повеќе луѓе, во цело Скопје. Тоа е некаде околу втори април. Бомбите беа темпирани да експлодираат по 01,00 часот ноќта, а целта беше да нема жртви. Тие бомоби и немаа некоја голема разурнувачка сила, повеќе беа запалливи, да предизвикаат пожар од кој киоскот ќе изгори. Така таа вечер, на 2-3 април, ноќта седум киосци на „Политика" беа запалени . . . и се дигна голема врева. Веќе се ангажира и УДБА.

Страхил Гигов кој по Лазар Колишевски е најголем виновник за Македонија, уште пред да ги почнеме акциите изјави дека на одговорни места во информативните и издавачките куќи во Македонија се наоѓаат закоравени ВМРО - вци. Таа изјава, палењето на :киосците на „Политика“, и УДБА веќе работи, се знае тука е Иван Бабамов, и се́ почесто се :кај мене . . . На 16 април веќе почнаа затворањата. Прв беше затворен Костадин Диневски. На 17 април, понеделник, одам јас на работа, во „Култура“. Кај старата железничка станица, кај „Победа“ сретнувам еден мој пријател, Лазо, работеше заедно со мене во „Култура“. „Слушам Ѓорѓи дека сте имале некоја Организација, дека сиве овие експлозии и палењето на киосците на „Политика“ се ваше дело“ ? . . . Јас се чудам ... „Од каде, Лазо, кај тебе такви помисли, зар јас ти личам за таков“ . . . „Не јас, само се слушаат гласов и дека ти и Дине сте биле организатори и водачи на целата работа“. „Слушај, јас со тоа немам никаква врска и те молам за тоа веќе со мене да не :разговараш“ . . . Во тој момент откај „Букет“ се затрчаа една црна мачка и право во моиве нозе, од сите тие луѓе кои беа во околината . . . „Ова .е лош знак, Ѓорѓи“ . . . јас се стресов малку. Понеделник беше, Влегувам во канцеларијата, имам некое лошо претчувство и се́ се мислам да прашам за другарите Панде, Диме, Дончо, Коле, Диме, што е со нив, со Организацијата . . . а тие биле уапсени. Во тој момент ми се јавува по телефон Блатој Басотов од Велес и ми вели дека сака да се видиме. Се договаравме да го чекам за 50-тина минути во центарот на Скопје, на плоштадот. Го пречекувам и одиме на појадок во „Ловец“ спроти сегашната стоковна куќа „Скопјанка“. Седнавме. Нарачуваме. Околу 8,45 часот влегува едно момче, младо, накривнуваше

малку во одењето. А бев некако со лошо претчувство, нешто не ми беше чист денот. Разговаравме со Благој, баџанак ми беше, бараше некакви делави за ,,Шкода“, немаше човекот врска со оваа, мојава рабата. Влегува уште едно младо момче и само што не́ погледна од вратата, јасно ми беше . . . „Готово е“ . . . Оди момчето до оној до шанкот, кривиот, . . . „Да, тај е“ . . . Излегува момчето откај шанкот, а јас му велам на баџанакот . . . „Баџо, нема да ја биде работата“ . . . а тој се чуди човекот. Само што го реков тоа, влегува Славе, полицаец . . . „Вие ли сте Ѓорѓи Доцев“ . . . „Јас сум“ . . . „Сакам да ве прашам нешто“ . . . Не беше прашување туку затворање, апсење. Излегувам надвор со Славе, тој ја вади полициската легитимација . . . „Вие сте уапсени“ . . . „Зошто“? . . . А во ходникот и пред кафеанчето имаше, избројав, 13 полицајци. Ме симнуваат долу, ми ставаат лисици на рацеве. Славе е водач на групата. Подоцна дознав за налогот од Иван Бабамав според чии наредби требало да се апси крајно опасен човек, вооружен, ,падготвен да даде отпор, да пука, а ако при апсењето полицајците забележат и најмалу сомнетелно движење, да се фати за џебот или нешто слично, веднаш да се убие . . . Ме ставија во возило со цивилни регистерски таблички. Ме однесоа во мојата канцеларија во . . . „Култура“. Претрес. Протоколарно ми соопштија дека сум уапсен и побараа да го предадам целиот пропаганден материјал. И :водачот на оперативната полициска група што тогаш ме апсеше, тогаш и не знаев како му е името, подоцна отиде во затвор, ги бара од мене пропапагндните материјали. А јас ,;се чудам“ што бараат тие од мене. Тој ми .го пренесува образложението под кое сум уапсен дека сум уапсен како водач на организацијата ВМРО-ПРАВДА во Македонија и водач на групите кои

ги предизвикале експлозиите и плалењето на киосците на Политика. Јас повторно „се чудам“, а тие си го продолжуваат претресот. А беа будали кога и помислиле дека материјалите од Организацијата ќе ги чувам во канцеларијата . . . И ништо не најдоа од канцеларијата во „Култура“ ме водат дома . . .

. . . А претходниот ден, недела, ден за чистење, станот исчистен, а тие 13 полицајци. И јас им велам да извршат претрес, но претходно да си ги собујат чевлите. Тие зачудени, ме прашуваат дали сум нормален, не сакаат да се собујат . . . јас не пи пуштам да влезат во станот, тие не сакаат да се собујат, дури навредени . . . јас упорен, претрес само ако ги собујат чевлите. Настана една врева на влезот од станот . . . и, се собуја. Подоцна во истражната постапка нивниот шеф Иван Бабамов ме пцуеше затоа што сум му ги собувал полицајците. . . . И влегоа полицајците, пред да почнат со претресот ги понудив со кафе, тие пак се чудат, . . . едно црно полицајче беше некако најлуто, . . . Бараат, превртуваат . . . нема ништо. Славе издава наредби . . . „Ѓорѓи каде е експлозивот“? . . . Го гледам, ми личи на искусен полицаец . . . „Долу, во визбата“. Одиме во визбата, а врска нема каков експлозив. А во визбата, гаража, стари делови, стара покуќнина, прашина, валкано со месеци некои предмети нефатени. Почнаа да бараат, . . . „Каде е?’ . . . „Тука беше некаде“ . . . Едно седум-осум полицајци, оние што сака најмногу да се покажат, се направија како . . . црни од глава до петици, а беа доторани, во костуми. И на крајот, нема ништо, и се чудат . . . Нема експлозив, динамит . . . „Е, нема, бре, луѓе, нема затоа што воопшто го нема, не постои“. Налутени, изнервирани, а јас и натаму одречувам дека има основа за апсењето. Бараа и оружје, пиштол. Не најдоа ништо, а беше скриен длабоко во каналот

за вентилација во шпајзот. Па бараа таму, искршија некои тегли со слатко, ајвар . . . А дома кај мене нема никој, децата на училиште, сопругата на работа, и полесно ми беше што беше така. Кага ги прашав дали треба да има некој присутен граѓанин, викнаа еден Благоја и Стево Јанев . . . Уште при почетокот на претресот веднаш ги запленија фотографиите кои ги имав на ѕидот, а на кои бев фототрафиран: положувам цвеќиња на гробот на Никола Карев, во Рајчани, а на фотографијата беа уште 7-8 лица. Ми ги запленија и книгите . . . „Политичките убиства на Ангел Динев“. „Македонија под ропство“, . . . Среќа моја што не ја најдоа книгата . . . ја зедоа „Историјата на македонскиот народ“, „Македонските затвореници 1924 година“ . . . и најдоа во една книга во библиотеката, одредена сума пари . . . Кога помина и она во гаражата, она, црното полицајче чистејќи се, се заврте и ме удри по зглобот на ногава . . . ме заболе, малку се налутив и му реков . . .“ . Сé уште не сум затворен“ . . . (Книги - 51 - А, Б) . Ме пикнаа во возилото и ме одвезоа во полициската станица „Пролет“ . Таму класика . . . ми ги зедоа ременот, вратоврската, врвките од чевлите и. . . во ќелија, во визбата. Келијата целата, како со крв. Ме закатанчија. Се вртам лево, ѕидот црвен, десно, црвен, подот исто така, крвав, и мирисаше некако. Не поминаа ниту десетина минути, а слушам пробивен глас . . .“ . Крвта зборува . . . витстината, вистината да ја кажеш . . . Крвта збарува . . . вистината, вистината да ја кажеш . . . и се така се повторуваше. Се вртам јас лево-деано, да видам од каде доаѓа гласот. Нема ништо. По 30-тина минути ме водат на сослушување. А таму „конзилиум“. А сите од мојата група биле затворени. Уште кога ме фрлија во ќелијата ги гледам, ги познав чевлите на Панде и си памислив „И Панде

е затворен". Кога ги погледнав чевлите, полицаецот што ме водеше . . . А, ги познаваш чевлите" . . . „Кои чевли" ? и тој ме турна во ќелијата.

. . . На сослушувањето беа: Томе . . . ресенчанец, Илија Николовски, и Свето Митревски. Почнаа тие, а подоцна дојде и Чамински. . . „Ѓорѓи, знаеш ли дека доста се затворени" ? . . . „Не" . . . „Кажи се што знаеш за „Политика" . . . и за Грчкиот конзулат". „Добро, зашто мене ме прашувате, зошто токму јас би бил учесник во тоа" . . . „Сушај, треба да знаеш дека ние се знаеме" . . . „Знајте вие само јас немам никаква врска со тоа" . . . . „Не знаеш, . . . е ќе знаеш . . ." и почнаа ... ќотек, теапање со едни специјални пендреци, по цело тело, по грб, . . . „Ќе кажеш" . . . „Немам што да кажам, јас немам врока со тоа, луѓе, јас сум невин . . . . „Невин ли" . ! . . . Доаѓа Свето Митревоки . . ." . Ова невино ли е? . . . . гледам, „Повикот . . . „ . . . И, што е ова"? . . . Се мислам јас, Повикот е напишан со мој ракопис . . ." . Ти ли си го пишувал" ? . . .Да . . . „И што е ова" ? . . . „Тоа е . . . рецитал . Јас преговарав со Телевизија Скопје да направам рецитал по повод годишнината од смртта на Гоце Делчев" . . . „Овде е потпишан ЦК на ВМРО - . . . !? . . . „ Така пишува но тоа е рецитал" . . . „Каков рецитал, овде пишува . . . македонски народе" ? . . . „Така е, ама тоа е рецитал" . Тој, Трајан Младенов, со часовн ме испитуваше, кога и ден-денес ќе се сретнеме, ме прашува . . .Ѓорѓи се сеќаваш кога Повикот го претставуваше како рецитал".? . . .

. . . Тие очекуваа да го негирам текстот, а како да го негирам кога ракописот е мој, и . . . „Тоа е рецитал" . . . Во тие моменти ми дојде една мисла од „Браќа Карамазови" . . . „ Ако сакаш вистината да ја прикажеш како невистина најди и соодветен одговор, да личи пак на вистината".

СОБРАНИЕ НА ГРАД СКОПЈЕ
УПРАВА ЗА ВНАТРЕШНИ РАБОТИ

(Назив на орг. единица)

Број 06-1370 КУ бр. 3014

11 - 4 1972 год.

Образец УТ. XVI - 21

ЗАПИСНИК

ЗА ПРЕТРЕС НА СТАН И ДРУГИ ПРОСТОРИИ

Составен во име на УВР - Скопје

во ...., ул. ...., број .....

на ден 17 - IV 1972 година.

Претресот го врешеше овластеното службено лице Ов. раб. Илија Блажевски

.... кој е водено и записничар

Пред преземањето на претресот се утврди следното:

1. а) Претрес на станот - останатите простории нареди ....

суд во ...., со наредба број 06-1370, од 17 - 4 1972 год.

— Наредбата да свисол на опрасбата од 192 ст. 2 од ЗКП, предадена е на Ордев

Доцев Горан ...., пред почетокот на претресот, со покана за доброволно ги предаде лицето - предметите кои се бараат;

— Наредбата не е предадена пред почетокот на претресот, ниту е некој повикан за предавање на лицето или предметите, заради постоење на причините од член 193 ст. 3 од ЗКП:

Се претпоставуваше вооружен отпор;

Потребно беше претресот да се изврши одма и ненадејно;

Претресот требаше да се изврши во јавни простории.

б) Претресот е извршен без наредба врз основа на овластувањата од чл. 196 ст. 1 од ЗКП, а влегувањето во станот - останатите простории, извршено е заради постоење на една од овие причини:

— Држателот на станот тоа го бараше;

— Некој викаше за помош;

— Потребно беше да се фати извршителот на кривичното дело во моментот на извршувањето;

— Во станот и другите простории се наоѓаше лице кое по наредба на надлежниот државен орган, треба да се притвори или присилно доведе;

— Во станот и другите простории се наоѓаше лице кое се скрило од гонењето за кривично дело;

— Заради сигурноста на луѓето и имотот;

— Очигледно беше, дека на друг начин не ќе може да се обезбедат докази за кривичната постапка.

2. Претресот на воената зграда го одобри надлежниот воен старешина.

3. За местото и времето за преземање на претресот известени се: ....

.... јавен обвинител во ....

и бранителот ....

— Не се известени обвинителот и бранителот, со оглед да постоеше опасност од одлагање.

4. Држателот на станот и другите простории - раководителот на државниот орган, на работната и друга организација - надлежниот воен старешина ....,

повикан е да присуствува на претресот - не е повикан, заради неговата отсутност, па е повикан ...., неговиот застапник - возрасниот член од куќата - соседот.

На претресот како сведоци присуствуваа и полнолетните граѓани:

1. Јанев [illegible] од Скопје

ул. 664 бр. 7-б/16-15

2. [illegible] Благоја од Скопје

ул. 664 бр. 7/5-б/22, кои се поучени за нивната улога за време вршењето на претресот.

Претресот, извршен е без присуство на сведители, затоа што не беше возможно одма да се обезбеди нивно присуство, а постоеше опасност од одлагање (чл. 196 ст. 3 од ЗКП).

6. На претресот присуствуваа и:

а) Лицето обвинител ....

б) Бранителот ....

в) Државателот на станот и просториите - раководителот - повикот старешина ....

....

7. Заклучените простории и тоа: ....

.........., отворени се со сила, затоа што лицениот држател не беше присутен - не сакаше доброволно да ги отвори.

Заклучените простории не се со сила отворени.

Претресот на станот - останатите простории во Косела вода,
(Град, место на станот)

ул. 661, бр. 6/Г-16
(Работно место)

.........., започнал во 17-30 часот и при тоа најдено е
(се пронајде)

следното:

1. Разни ракописи [illegible] од [illegible] за [illegible] од 1918-1965 год.

2. [illegible]

3. [illegible]

4. [illegible]

5. [illegible]

....

Заклучениот намештај и други предмети: ....

....

отворен е со сила, затоа што државателот не беше присатен - не сакаше доброволно да ги отвори.

Заклучениот намештај и другите предмети не се со сила отворени.

За време на претресот најдени се стварите, кои врз основа на чл. 196 ст. 1 од ЗКП, привремено се одземени. За одземените предмети издадена е потврда бр. .... која се смета за составен дел на овој записник.

На барање од лицата кои присуствуваа за време на претресот во записник се внесува следното: ....

Претресот е завршен е во .... саатот.

На присатните записникот им е прочитан, во смисол на чл. 80 ст. 1 од ЗКП, и изјавија дека содржината на записникот е вистинита.

Сведочи:

1. [signature]

2. [signature]

Државател на станот-просториите
(раководител)

[signature]
(Потпис)

Овл. службено лице,

[signature]
(Потпис)

А целосно негира само улав човек . . . И навистина, ако негирав сé и не го признаев напишаното готов бев . . . Полицајците се нервираа . . . „Види го напишано со негов ракопис, потпишано со ЦК на ВМРО и тврди дека е рецитал“ . . .

. . . Најтешка беше состојбата околу Трботивиште. Ми го носат текстот на заклетвата на која ги заклонуваме членовите на групата во Трботивиште, а која беше готово идентична со заклетвата на македонеките комити, а на крајот пишува ... „Заклетвата е положена во присуство на Ѓорѓи Доцев Ордев“ . . . „На ова што ќе кажеш“ . . . „Тоа е составен дел на рециталот“ . . . Кога ме грабна тој Свето, ќотек . . гази, удри, . . . додека можеше . . . „Ти будали ли ќе правиш од нас“ . . .!!? „Зошто, будали, ова е дел од македонската историја и ќе биде еден дел од рециталот“ . . . Трајан се чуди, некако не му се верува . . . „Ѓорѓи, јас во последно време одам почесто по театриве, ама ваков рецитал не сум видел“ ? . . . А јас и тогаш и на судењето останав таков . . . Рецитал и готово . . . никаква Организација, никакво зачленување . . . Свето се изнервира докрај и им нареди на полицајците . . . ќотек. Тие ме легнаа на подот, еден ми седна на грбов, другиот удира по табаниве. А јас повторувам . . . „Заклетва да, но од рециталот“ . . .

Поминаа така две ноќи и еден ден. Ми донесоа една разгледница која кога бев во Грција на одмор му ја испратив на еден од моите другари, а во неа пишувам . . . „Чекорам по земјава моја со гордо крената глава и силно во градиве ме стиска да викнам . . . Нашата идна борба е Обединета Македонија“ . . . Ја испратив разгледницата и полицијата и неа ја нашла . . . „А на ова што ќе кажеш“ ? . . . „Мое е“ . . . „Која е таа борба за Обединета Македонија“ . . . „Тоа е идејата на нашите револуционери и во момент

на инспирација сум го напишал. И тоа може да биде за рециталот“ . . . Е тогаш се изнервираа докрај, без мера . . . кога ми скокнаа, тепање до бесвесност, колку што можат, ме фрлаа лево-десно, ми ја удираа неколкупати главата од ѕидот . . . , од подот . . . , и паднав во бесознание. Најмногу ми беше тешко тепањето по коленава и табаните . . . Ме освестија со вода . . . „Која е борбата за Обединета Македонија“ ? . . . Тие толку одеа во крајности, будалска работа, прашуваа и глупости . . . Да сум ја откриел јас целата мрежа на Организацијата, каков ни бил системот за шифрирани договарања и каков ни бил системот на комуникација и поврзување на боробата за Обединета Македонија. Бараа да откријам дали сум отишол во Грција со задача да ги организирам и контактирам со Македонците во Беломорјето и тамошниот разгранок на Организацијата, а со тој текст сум дал наводно сигнал за некаква содржина. Јас тоа го негирав. Ми донесуваат, тој Томе е уште жив, уште една разгледница. Кога ја видов се сетив, му ја имав испратено на Панде Ефтимов. Имавме ние поделба на регионите за дејствување. Панде беше за Пиринска, јас за Беломорска и Костадин Диневски за Вардарска Македонија. Ми покажуваат потоа фотографија, Панде стои на гробот на Вапцаров, а на фотографијата пишува . . . „Стојам на гробот на Вапцаров и се прашувам дали сум истиот Македонец како и денес, дали навистина нашата идна борба е Обединета Македонија“ . . . „За ова што ќе кажеш? Знаеш ли каде е сега овој Панде“ ?

Најтешкиот момент беше кога ме ставија на, детектор за лаги, . . . како ли се вика. Ме извадија од ќелијата и ме одведоа во една темна соба само со една црвена светилка. Седнав, ми ги врзаа рацеве, нозеве и главава со некакви кабли, електроди. Ми рекоа дека ќе поставуваат

прашања, а јас да одговарам со . . . „да“ и „не“ . . . Само што ми го рекоа тоа низ главава ми помина некаква струја, настана една експлозија. Истовремено ми поставуваа прашања. Ме фати страв, не за маката туку што ќе кажам во тој момент. Ми ги поставуваа прашањата за Трботивиште. Успеав да помислам, во себе си велев . . . „Издржи, Ѓорѓи“ . . . Ме прашуваа . . . Колку членови закаолна во Трботивиште, . . . за ВМРО, за обединета Македонија“ . . . Ме прашуваа за шифрите. За момент ќе признаев, пак си мислев, . . . „Ѓорѓи, и така ќе умреш, зошто да кажеш“ . . . Како што бев врзан одеднаш ми ги откопчаа каблите и паднав во бесознаие. Се сеќавам дека докрај за Трботивиште ме прашуваа за Повикот и за палењето на киосците на „Политика“.

. . . По некое време се освестувам, ме носат во другата просторија . . . „Ѓорѓи како што гледаш, се́ е веќе јасно . . . се што ни требаше, ти призна“ . . . Си мислам да не сум рекол нешто во бесознание . . . „Се кажа, и за Трботивиште . . . 12 луѓе сте биле, во куќата . . . кажи која куќа беше“ . . . ? Тогаш ми олесна „А овие пак лажат“ . . . „Која куќа беше . . . е па нели знаете“ . . . „Да само кажи ја куќата“ ? . . . „Веќе ви реков дека јас немам врска со тоа, без потреба и основа ме малтретирате“ . . . „Се призна, Ѓорѓи! ! . . . Ако сум признал, еве, кажете ми што сум признал . . .

И тој Свето . . . „Да ти ебам мајката, уште ли ќе тераш инает“.!! и ме удри со специјалната палка по вратов по што се онесвестив. Доаѓаше тогаш и лекар да ме освести. Тоа беше веќе третиот ден во полициската станица „Пролет“ , а според законот не смееја да ме задржат повеќе од три дена. Цело време не ми даваа храна, а тие ј адеа и ме испрашуваа. Третиот ден беше среда, до девет часот мораа да ме предадат на

истражниот судија.

Околу десет часот ме одведоа кај истражниот судија. Кога дојдов во истражниот суд, таму го гледам и Панде Ефтимов. Кај истражниот судија не одведоа за да ни одреди притвор и да ни напише решенија. Кога го видов Панде, немавме никаква можност за разговар, двајцата бевме свртени со лицата кон ѕидот. Истражен судија беше Трајан Младеновски, според мене многу несамостоен во својата работа. Мислам дека работеше под директиви на УДБА, посебно на Иван Бабамов, Свето Митревски, Никола Николов, Илија Николовски. Во почетокот не обвинија за „непријателска пропаганда“, а подоцна и за „загрозување на системот“. Истражниот судија ни напиша веднаш решенија за притвар и со истото комби со кое ме доведоа, заедно со Панде не однесоа во Истражниот затвар во Шутка. Јас седев напред меѓу двајца полицајци, а Панде назад. И подоцна, во Истражниот затвор, со Панде не се видовме . . . Не донесоа во Шутка, а таму доживеавме посебен . . . „пречек“ . . . Целата полиција во затворот беше на нозе, како да доведуваа којзнае какви бандити. Пред да влеземе во ќелиите извршија најстрог преглед, не соблекоа голи, потоа не спроведоа веднаш, мене во десното крило, ќелија број 15, а Панде беше на страната заедно со Дине. Панде мислам дека беше во ќелија број 21, а Дине во 16 или 17.

Почна истрагата. Дека сите од групата сме затворени дознав од Решението за притвор. Во Решението јасно се споменуваше . . . „Организација“ . . . , значи, станува збор за повеќе луѓе. И потоа некои од групата почнаа да ти пуштаат: Никола Николов, Дончо Симјанов . . . Интересно, во истрагата ми донесоа еден список со дваесеттина имиња меѓу кои и Гане Тодоровски, Анте Поповски, Блаже Ристовски, Симон Дракул,

Ко.бр.511/72

Р.

ОКРУЖНИОТ СУД ВО СКОПЈЕ, во совет составен од претседателот на судот Ванчо Четковски како претседател на советот, судиите Благоја Чемевски и Стојче Поповски, како членови на советот со записничар Славица Бојаџиевска – стручен соработник, во кривичната постапка против обвинетите Димевски Костадин, Ефтимов Пандо и Орлов Ѓорѓи сите од Скопје за кривично дело по чл.117 ст.1 в.в. чл.101 ст.1 и чл.100 од КЗ, решавајќи по службена должност во смисла на чл.183 ст.2 од ЗКП, на нејавната седница одржана на ден 5.Х.1972 година го донесе следното,

Р Е Ш Е Н И Е

ПРИТВОРОТ против обвинетите Костадин Димевски, Пандо Ефтимов и Орлов Ѓорѓи сите од Скопје, одреден со решение на истражниот судија при овој суд КИО бр.319/72 од 18.4.1972година и 329/72 од 4.5.1972 година, а продолжен со решенијата на советот на овој суд Ко.бр.298/72 од 13.6.1972 година, Ко.бр.375/72 од 1.8.1972година СЕ ПРОДОЛЖУВА, согласно чл.183 ст.2 в.в. чл.176 ст.1 од ЗКП.

О б р а з л о ж е н и е

Истражниот судија при овој суд со решение КИО бр.319/72 од 17.4.1972година, 329/72 од 4.5.1972година одреди притвор против окривените Димевски Костадин, Пандо Ефтимов и Орлов Ѓорѓи тројцата од Скопје. Притворот бил одреден во траење од еден месец, а поради причините од чл.176 ст.2 т.1 и 4 од ЗКП.

Со решенијата на овој совет, цитирани во диспозитивот на ова решение, притворот против обвинетите бил продолжен а во смисла на чл.181 ст.2 и чл.244 ст.2 од ЗКП.

Кривичната постапка е во тек и главниот претрес започнат на 11.9.1972година е одложен за 20.Х.1972година.

Советот на овој суд, постапувајќи по службена должност, во смисла на чл.183 ст.2 од ЗКП проценува дали се уште постојат причините поради кои притворот бил одреден и продолжуван. Па како од последното правосилно решение за продолжување на притворот поминале два месеца, најде дека такви се уште постојат и истиот го продолжи, поради неговата облигаторност. Како за кривичното дело здружување против народот и државата од чл.117 ст.2 од КЗ в.в. чл.100 и 101 ст.1 од КЗ, и за делото од чл.101 ст.1 од КЗ е предвидена казна строг затвор најмалку од пет години или смртна казна, притворот против обвинетите Димевски Костадин, Ефтимов Пандо и Орлов Ѓорѓи е облигаторен, па од горните причини се одлучи како во диспозитивот.

Окружен суд Скопје Ко.бр.511/72 од 5.Х.1972год.

Записничар,
Славица Бојаџиевска с.р.

Претседател на советот-судот,
Ванчо Четковски с.р.

Кж.бр.148/72

ВРХОВНИОТ СУД НА МАКЕДОНИЈА, Скопје, во советот составен од судиите: Тодор Делиотов, како претседател, Славе Петровски и Трајко Димов, како членови, со записничарот Милева Стаменова-стручен соработник, решавајќи по жалбите на обвинетите Костадин Димевски, Пандо Ефтимов и Ѓорѓи Орлев сите од Скопје и жалбите изјавени од бранителите на обвинетите Пандо Ефтимов и Ѓорѓи Орлев - Драган Данилков и Саво Коцаров-адвокати од Скопје, против решението на Окружниот суд во Скопје К.бр.273/72 од 3.XI.1972 година, на својата седница одржана на 16.XI.1972 година, после а врз [illegible] Републичкиот јавен обвинител Александар Стојановски, го донесе следното

Р Е Ш Е Н И Е

Жалбите на обвинетите Костадин Димевски, Пандо Ефтимов и Ѓорѓи Орлев сите од Скопје и жалбите изјавени од бранителите на обвинетите Пандо Ефтимов и Ѓорѓи Орлев - Драган Данилков и Саво Коцаров-адвокати од Скопје, се одбиваат како неосновани.

Решението на Окружниот суд во Скопје К.бр.273/72 од 3.XI.1972 година, се потврдува.

О б р а з л о ж е н и е

Окружниот суд во Скопје со решение К.бр.273/72 од 3.XI.1972 година против обвинетите - Костадин Димевски викан "Диме", Пандо Ефтимов и Ѓорѓи Орлев, сите од Скопје го продолжил притворот согласно чл.184 ст.1 и 2 во врска со чл.176 ст.2 т.3 од ЗКП нареден со решението на Истражниот судија Кио бр.319/72 од 16.IV.1972 година, против обв.Костадин Димевски и од 18.IV.1972 година против обвинетите Пандо Ефтимов, а продолжен со решението на Советот на истиот суд од 4.7.1972 година.

Од горното решение останале незадоволни сите обвинети, па лично и обвинетите Пандо и Ѓорѓи и преку бранителите изјавиле благовремени жалби, напаѓајќи го решението како неправилно.

Предлагаат да се преиначи обжаленото решение, така што притворот против нив укине и тие да бидат пуштени на слобода да се бранат.

Врховниот суд по разгледувањето на списите по делото и оцена на жалбените наводи најде:

Жалбите се неосновани.

Не стојат жалбените наводи дека притворот против обвинетите Костадин Димевски, Пандо Ефтимов и Ѓорѓи Орлев бил неосновано продолжен. Како што се гледа од списите обвинетите со пресуда на Окружниот суд во Скопје К.бр.273/72 од 3.XI.1972 година биле осудени за кривично дело од чл.117 во врска со чл.100 и 101 од КЗ на временска казна строг затвор и тоа:

./.

- обвинетиот Костадин Зиневски на казна строг затвор во траење од 5 години, а обвинетите Панде Шутинов и Ѓорѓи Орлев на казна строг затвор во траење од по една година и 6 месеци.

При ваква состојба, а со оглед да се работи за едно од најтешките кривични дела од групата на кривичните дела против народот и државата првостепениот суд правилно нашол дека против обвинетиот Костадин Зиневски притворот е задолжителен бидејќи е осуден на 5 години строг затвор - чл.174 ст.1 од ЗКП, а против останатите да постои опасност дека доколку обвинетите бидат на слобода дека ќе го повторат делото - чл.176 ст.2 т.3 од ЗКП.

Како пак жалбените наводи на тројцата обвинети не се такви да ја обезвредат основаноста на побиеното решение, се одлучи како во диспозитивот.

Решено во Врховниот суд на Македонија, Кж.бр.148/72 од 16.II.1972 година.

Записничар,
Милева Станкова с.р.

Претседател,
Тодор Деспотов с.р.

За точноста на отправокот - Тврди,
Секретар,

/ЗД.

Димитар Митрев . . . списокот во истрагата ми го донесе Божидар Станковиќ.

Истражниот судија Трајан Младеновски беше посебно подол во истражната постапка. Така, во однос на весникот . . . „Македонска Нација“ . . , од кој имаа фатено неколку броја, исграгата тврдеше дека такви весници јас имам добивано и растурано, а јас тоа го негирав. А таков еден весник беше фатен кај Дине. Весниците ние заедно ги читавме со Панде и со Киро . . . ајде него да не го спомнуваме . . . , и на претресот кај Дине тој весник е фатен. Во истрагата, врз основа на тој примерок, се обидуваа да докажат дека сме дабивале и растурале „Македонска Нација“ подолг период. Лазар Колишевски тврдеше во тоа време дека сме добиле и растурале 1 200 броеви . . . „Македонска Нација“ . . . а весникот се печатеше во Брисел. И ние планиравме да издаваме весник во Скопје, проектот беше готов „За Македонските работи“. И кога почнаа да ме испитуваат во истрагата, беа присутни јавниот обвнинител, истражниот судија и адвокатот. Меѓу другите прашања беше и тоа каков бил насловот на весникот што сме планирале да го печатиме. Јас не знам како згрешив, реков, . . . „Македонска Нација“ . . . тие веднаш се израдуваа, беше забележливо дека тоа име сакале да го слушнат. Јас веднаш се исправив. дека направив грешка, дека вистинското име е . . . „За Македонските работи“ . . . , на тоа укажа и адвокатот, Саво Коцарев, но Трајан Младиновски во записникот напиша . . . „Македонска Нација“ . . . „Ако го внесеш тоа име во записникот јас записникот не го потпишувам“ . . . „А од каде баш тој весник го спомна, дали имаш слушнато за него? . . . . . . „Имам слушнато дека таков весник излегува, меѓутоа не сум го видел или читал“ . . . Меѓутоа, Младеновски пак запиша по свое, но по моето одбивање да го потпишам записникот

и на инсистирање на мојот адвокат мораше да го направи.

Истратата во истражниот затвор во Шутка траеше 11 месеци. Во тој период бев многу често ноќе малтретиран, а тие имаа разни методи за тоа. Еднаш дојдов во судир со еден од чуварите поради тоа. Дадека ме пуштаа на тие затворски прошетки, доаѓаа три-четворица стражари во ќелијата и се претресуваа меѓутоа не можеа да ги откријат сите работи . . . Јас по секое испитување ги запишував исказите. Имаше искази кои не смееше да бидат исти, или различни кај другите обвинети, во завионост од прашањето, а имаше и работи кои до колку не беа координирани на судењето можеа да бидат опасни за нас. Потоа белешките ги криев во кутиите со цигари. Ќе отворев нова кутија цигари, а внимавав да не се оштети целафанот, цигарите ќе ги извадев, па внатре ќе ги ставев белешките. Потоа пак ќе ја затворев кутијата, такашто воопшто не се забележи дека е отворана и ќе ја ставев меѓу другите кутии цигари. Овие белешки успевав да ги исфрлам надвор од затворот кај ,,моите“ да ги подготват и сведоците, како и другите обвинети да ги адаптираат своите искази. И успеавме во тоа. Така, на пример, беше исказот на Коце Миланов, аптекар, многу „глупости“ имаше зборувано во истрагата, но на судењето сето тоа го порекнуваше, изјавуваше дека во истрагата говорел под притисок. Тие и навистина го тепале, не можел да издржи и ги потпишал изјавите што му ги пануднле. Миланов ја прифати улогата да . . . „ игра“ . . . со нас. Тој беше загрепски студент и ни помогна многу работи да префрлиме оттаму ваму. Имавме доста луѓе, наши, Македонци во Загреб, еден лекар беше меѓу раководството на тамошната организациска група. Иако Коце Миланов во истрагата имаше изјавено дека . . . „Ѓорпи секогаш ги

започнуваше и завршуватие разговорите со Македонија. Ние ме блиски со него, но јас дури сега сфатив дека тој навистина водел организација под името ВМРО ПРАВДА. Своите идеи тој ми ги објаснуваше неколку пати во ресторанот „Букет“, кај ,,,Нова Макецанија“.

Како резултат на исфрлањето и координацијата со белешките од Истражниот затвор овој исказ на Миланов беше сосема друг.

Од нашата група од Загреб беа уапсени два-тројца членови. Тоа беше Коце Миланов, Стево . . . , Бранко . . . , не се сеќавам за имињата и некои други. Додека бев во Истражниот затвор во Шутка контакти со надворешни лица немав, но затоа повеќепати ми доаѓаа од УДБА Свето Митревски, Иван Бабамов и некои други. Според законот тие во истрагата не смееја да не вознемируваат, .но си дозволуваа, бидејќи тогашниот затворски управник беше некој Панде од Ресенско. Им дозволуваше често ноќе да не вознемируваат. Мене многупати ноќе, по полноќ, ме вадеа од ќелијата и ме испитуваа токму удбашите, наместо истражниот судија. Посебно Иван Бабамов се служеше со бедни методи. Се обидуваа да ме испровоцираат со измислени работи. При една таква наќна посета ми велат . . . „На ден . . . ти си се возел со твојата сопруга и кога си поминал пакрај милициското возило си плукал кон милицијата“ . . . Или, ќерка ми тогаш пишуваше поезија, некои работи и беа објавувани, учествуваше на поетската манифестација „Копачки видувања“ . . . Една од тие пишувани работи и беше избрана како најдабар текст во Републикава и учествуваше на некоја манифестација во Црна Гора по што излегоа фотографии на девојчето во весниците. И доаѓаат, Бабамов и друштвото . . . „Ќерка ти многу убаво пишува“ . . . „Е, пишува“ . . . Убаво е тоа, но кога ќе се сетам дека е ќерка на најголемиот бандит

во Македоінија, ми се гади“ . . . „Слушај . Како можеш да бидеш таков гад? Оваа теорија ти е хитлеровска. Што има детето врска со нашава работа?“ . . .

Додека ова ми го говори Бабамов, не беше присутен истражниот судија, само тој и двајца млади, „гавазчиња“, да учат. И почна тој едниот да пцуе . . . „Слушај, кажи му на овој твојов да не пцуе затоа што јас ќе си одам во ќелијата“ . . . „Е тоа ќе биде тешко . . . „Е, ќе си одам“ . . . А стражарот од затворот стои надвор, пред вратата на просторијата. Знаев дека со тоа ноќно испитување се крши законот. Во еден момент младото полицајче се обиде да ме удри, јас се спротивставив, тој ми ја заврте раката, ме заболе и почнав да викам, за да не се слушне викањето Бабамав ми ја затвораше устата, бидејќи од полицаецот пред вратата барав да ме врати во ќелијата. Како што се туркавме, мене од носов ми потече крв, влезе полицаецот и ме изведе во ходникот. А јас уште погласно . . . „Вие како затвор не смеете да дозволите да доаѓаат ноќе од УДБА, да се изживуваат врз нас, тоа е против затворскиот ред“ . . .! ! ,,Не викај, Ѓорѓи“ ! ! . . . Додека ме спроведе во ќелијата стражарот се изнервира од моето викање, па со пендрекот, удри, удри, ме истурка до ќелијата. Утредента напишав протест до управникот на затворот, но „ноќните посети“ и натаму продолжија. Ние, затворениците специјално баравме Иван Бабамов да не смее да доаѓа кај нас или тоа да биде под некоја контрола, на адвокатот на обвинетиот. Но нашите барања беа без ефект. Често доаѓаше пијан, . . . седи, . . . пуши, . . . гледа, . . . а затвореникот стои исправен до ѕидот. Посебно упорни беа во настојувањата да напишам молба за помилување, односно за поблага казна. Јас го одбивав тоа и тврдев дека нема основа за мое судење. Немаа докази, а немаа

затоа што беа глупави. Тие само малку да нé почекаа, до мај или август, ќе имаа и докази и судење, и ќе можеа да ни доделат доста тешки казни, како што предвидуваше и членот 117 во врска со 100 и 101, смртна казна или дваесет години строг затвор. Меѓутоа, избрзаа и отидоа без докази.

Во затворот не можевме да имаме никаков увид дали јавноста реагира и какви се реакциите за нашето апсење, постојано бев во ќелија. Единствен контакт имав со адвакатот, но постојано беше присутен и истражниот судија и двајца полицајци. Со адвокатот Саво Коцарев имавме добри односи . . . „Дај, Ѓорѓи, кажи ја вистината“ . . . „Јас тоа што го знаев го реков во истрагата, ништо ново немам да кажам, а ти си должен со правни инструменти да докажеш дека нема основа за казна “. . .

Коцарев, адвокатот, беше убеден дека не можат да не осудат, но често го истакнуваше притисокот кој во јавноста се врши за нашиот случај и дека треба да бидеме задоволни ако поминеме со мали казни. Посебно беше исплашен кога на 21. седница на ЦК на СКМ настанала расправија меѓу Лазар Колишевски и Злате Билјановски, при што Колишевски рекол: . . . „Знаеш ли ти, Злате, што значи да се растурат 1 200 броеви Македонска Нација“ ? Знаеш ли што значеше да растуриме ние 1 200 летоци во времето на илегалата 1941-1944 годдина. Тоа ќе значеше за нас сигурна смрт . . . , Затоа и овие бандити треба да бидат најостро осудени“ . . . По таа изјава на Колишевски адвокатот беше исплашен, но не губеше верба. Овие разговори со адвокатот ги водевме кога на смена беа стражари каи случајно или намерно не внимаваа толку многу на нашиот разговор. На судењето подоцна иако обвинението беше со можна смртна

казна, дваесет години строг затвар, минимум пет години, нас не осудија под пет години.

Судскиот процес почна на 11 септември 1972 година. Беше отварен за јавноста, но со специјални пропусници и големо обезбедување. Се сеќавам, во судската сала имаше многу новинари. Во салата ако не павеќе, но сигурно имаше 50-тина полицајци во цивилни одела, како да очекуваа напад врз салата од нашата Организација. Веројатно поради тоа не спроведуваа специјално, зад секој затвореник и полицаец со автомат. Не носеа во различни возила, а кога ќе не внесеа во салата за судење не ставаа во положба од која комуникацијата меѓу нас обвинетите беше неможна.

Бевме обвинети петтмина: јас, Ѓорѓи Доцев, Костадин Диневски, Панде Ефтимов, Никола Димитров и Дончо Симеонов. Обвинението беше по член 117 во врска со 100 и 101, . . . „против народот и државата“ . Атмосферата во судската сала беше многу напната. Подоцна дознав дека самиот процес бил многу бомбастично најавен во јавните гласила . . . дека ќе се судат актерите на дела против народот и државата кои имале организација за отцепување од Југославија и за создавање обединета македонска држава. Додека не доведуваа во судската сала и додека траеше судењето немавме можност да погледнеме во салата и да видиме кој се е присутен. Тоа ни беше најстраго забрането и секој обид да се завртиме значеше предупредување или подоцна во ќелијата казна.

. . . Првиот ден то прочитаа обвинението по што претседателот на судскиот совет ги претстави поротниците, а имаше проширен судски совет, со двајца членови во резерва со што најавија долго судење . . . Јавен обвинител Божидар Станковиќ:. Јас барам збор . . . „Јавен обвинител е Србин“ ? . . . „Да“ . . . Адвокатот ме поттурнува.

ОД ОКРУЖНИОТ СУД ВО СКОПЈЕ

СУДЕЊЕ ЗА ДЕЛО ПРОТИВ НАРОДОТ И ДРЖАВАТА

[illegible]

Судењето продолжува.

ОД ОКРУЖНИОТ СУД ВО СКОПЈЕ

СВЕДОЦИТЕ ГО ПОТВРДУВААТ ОБВИНЕНИЕТО

[illegible]

Судењето продолжува.

Г. В.

СУДЕЊЕ НА ТРОЈЦАТА ОБВИНЕТИ ЗА [illegible]
ПРОТИВ НАРОДОТ И ДРЖАВАТА ВО СКОП[illegible]

Обвинетиот Димовски не признава

[illegible]

Судењето продолжува.

ОД ОКРУЖНИОТ СУД ВО СКОПЈЕ

ОБВИНЕТИОТ ПАНДЕ ЕФТИМОВ НИШТО НЕ ПРИЗНАВА

Пред советот на Окружниот суд во Скопје, вчера продолжи судењето на тројцата обвинети за дело против народот и државата и тоа Костадин Димовски, Панде Ефтимов и Ѓорги Ордев, сите од Скопје.

Откако на второобвинетиот Панде Ефтимов му беше предочено обвинението, тој во својата одбрана меѓу другото рече:

— Не се чувствувам виновен за делото, зашто обвинението е составено врз основа на претпоставки и нагаѓања за тројца обвинети без тоа да биде конкретно одредено за секој поединечно.

Со обвинетите Ордев и Диневски никогаш меѓу себе или пред некој друг човек не сум разговарал за општественото уредување на Југославија, за нејзини промени, за конституирање на обединета Македонија, надвор или во рамките на денешна Југославија. Никогаш не станало збор за соборување на власта, за разорување на братството и единството на југословенските народи, за некои промени на федеративното уредување, ниту пак сум пристапувал кон некакво врбување на луѓе за целите на некаква организација. Не ми е познато и тоа дека таква организација постоела, ниту пак сме одржувале некакви средби во Скопје или други места во Македонија. Според тоа не може да стане збор за некакво создавање на некаква политичка платформа, како што се наведува во обвинителниот акт. Состаноците во Штип и Свети Николе не беа исполнети со непријателска содржина туку чисто приватни.

Што се однесува за списанието „Македонска нација", тоа го видов за прв пат кај истражниот судија. Никогаш не сум размислувал или правел обиди за воспоставување врски во странство, ниту ми е познато некој да имал врски со нив. Не ми е познато дека некој пишувал текстови со непријателска содржина.

Откако претседателот на судскиот совет го потсети дека во истражната постапка изјавил дека делумно го признава обвинението, Ефтимов рече дека е точен само првиот записник а останатите истражниот судија при диктирањето ги направил така конфузни што ја губат вистинската смисла.

Вчера беше сослушан и третообвинетиот Ѓорѓи Ордев кој исто така во целост го негираше обвинението.

Судењето продолжува.

„Јас барам да биде изземен затоа што . . . нас нé обвинувате за национално дело, а ни именувате за обвинител Србин“ . . . Сите се чудат за ова мое барање . . . „Ти, Ѓорѓи, сериозно ли мислиш“? . . . „Најсериозно“ . . . Потоа ме подржаа и другите обвинети. Судот се повлече и . . . донесоа одлука за изземање на Божидар Станковиќ. За обвинител потоа го поставија Марко Бундалевски. Е тој изгледа не беше доволно упатен во делото, тоа беше во наша корист, а и покрај тоа немаа докази . . . Кога тој, Бундалевски, виде дека нашите искази се совпаѓаат, станува и од претседателот на судот бара збор . . . „Другар претседателе, обвинетите се имаат договарано и затоа нивните искази се усогласени меѓусебно“ . . . Претседател на судот беше Павел Манев . . . Како мислите дека се договорале? . . Знаете ли дека обвинетите се во притвор“ ? . . . „Да“ . . . „Па како можеле да се договараат, знаеше дека таму има обезбедување“ ? . . . „Не знам, но јас имам впечаток дака обвинетите се договарале“ . . .

За да се побие ова тврдење на обвинителот требаше да се докаже дека кога нé водеа на видување задолжително имаше присутни по двајца полицаци, во затворот обвинетите од групата меѓусебно немавме никаква можност да се видиме, а за разговор не станувaше ниту збор. Сево ова требаше да се документира со писмени документи од истражниот затвор . . . А ние, обвинетите, што беше најважно, меѓусебно не се напаѓавме туку одевме, дававме изјави во кои го негиравме делото бидејќи тие и немаа докази, а тие докази што сакаа да ги имаат или слуашнат, не им ги дававме. Фактички тие, ако беше чесен судот, и не можеа да не осудат, а подоцна неколку години дознав дека Павел Манев бил за ослободителна пресуда. Меѓутоа, таа 21. седница на ЦК на СКМ имаше големо влијание и . . . бевме

осудени. Јас, Ѓорѓи Доцев, . . . една и пол година, Костадин Диневски четири години, Панде Ефтимов една и пол година, Никола Димитров шест години, Дончо Симеонов пет години. Можеби ниту толку немаше да не осудат, меѓутоа истрагата беше многу долга и мораа и неа да ја покријат со казната. Јавниот обвинител вложи жалба и на второстепаниот суд каде што нас и не нé повикаа, било предложано дуплирање на казните.

На првиот судски процес имаше многу, околу 104 сведоци. Самите сведоци немаа ништо конкретно да кажат, но среќна околност за нас беше што не ја открија групата во Трботивиште. Излегува да сведочи еден сведок од Валандово ... „Додека го најдов судот поминав три кафеанчиња“ . . . Судијата се обидуваше да го задржи нивото на судењето и со вакви сведоци . . . „Ве молам бидете присебен, давате исказ со кој се обвинуваат луѓе за тешко дело“ . . . „Ама другар судија, не сум испил многу, во секое кафанче по една“ . . . Тој сведок даде ваков исказ . . . „Одев по патот кон Валандово, дигнав рака некое возило да ме земе и овие застанаа. И додека се возевме рекоа . . . Силна е ВМРО-овската организација“, . . . „Друго“ ? . . . „Друго немам“ . . .

Сведоци на судењето беа Славе Цирковски, Нада, Петре Бакевски кој сведочеше против Панде, а беше очигледно дека е под полициска инструкција. Бакевски изјави пред судот дека Панде во „Букет“ зборувал дека вистинското македонско знаме е црвено со црна подлога, со кое зборување, според Бакевски, Панде го дигал гласот на народот за борба за обединета Македонија. Другите сведоци беа Лазар Нацев, Бранко Стојчевски, Васил Марковски, Панде Попов, Коце Миланов, Киро Донев, Богдан Димитров, Миле Неделковски, Стојан Врбовски, Глигор Сречковски

ОД ОКРУЖНИОТ СУД ВО СКОПЈЕ

ЗАВРШИ РАСПИТОТ НА ОБВИНЕТИТЕ

СВЕДОКОТ СЛАВЕ ЦИПОВСКИ ИЗЈАВИ ДЕКА ВЕСНИКОТ »МАКЕДОНСКА НАЦИЈА« ГО КУПИЛ ВО МИНХЕН, А ВО СКОПЈЕ МУ ГО ПРЕДАЛ НА ОБВИНЕТИОТ АТАНАС ДИМОВСКИ

Вчера пред Советот на Окружниот суд во Скопје продолжи претресот против Атанас Димовски, Панде Ефтимов и Ѓорѓи Ордев, тројцата од Скопје, обвинети за дело против народот и државата.

Во својата одбрана пред судот третообвинетиот Ѓорѓи Ордев, кој меѓу другото, се обвинува дека пишувал сомнителен рецитал или како што беше наречен „Повик", рече дека тој рецитал е составен од стихови на неколку познати југословенски писатели и поети и дека бил наменет по повод 100-годишнината од раѓањето на Гоце Делчев, но дека не бил никаков повик.

Во текот на вчерашниот ден беа сослушани и двајца сведоци. Сведокот Славе Циповски, изјави дека весникот „Македонска нација" со сомнителна содржина го купил во Минхен, а во Скопје му го дал на обвинетиот Костадин Димовски и тоа во ресторанот „Букет".

Циповски нагласи дека со Костадин се знае преку неговиот брат, кој заедно со обвинетиот биле на издржување казна затвор. Пред да замине за Германија Костадин го советувал да се обиде да најде работа во Париз, при што му го посочил својот пријател Кузман Мицевски. Циповски во Париз се состанал со Кузман кој му кажал дека тој и неговиот пријател Драган Богдановски пишуваат за еден весник за кого Циповски рече дека се викал „Македонска нација".

Откако обвинетиот Димовски го примил весникот рекол дека ќе го читаат во некој стан.

Вчера како сведок беше распитана и сопругата на обвинетиот Димовски.

Судењето продолжува со распит на другите сведоци.

Р. В.

Здраво Славе,

[illegible] многу [illegible] по твоето заминување од [illegible] што се договоривме да се јавиш, меѓу [illegible] одговор од тебе. [illegible] загрижени за твоето [illegible] се јави, а потоа [illegible] да [illegible] во [illegible] работа [illegible] заминување [illegible]

Поинтересува: [illegible] загрижен за тебе што не се јави [illegible] во текот да не си [illegible] болен или пак да [illegible] тебе. Те молам [illegible] на ова [illegible] а во колку [illegible] за да сум во [illegible].

Во колку имаш одговор од Македонија [illegible] ми јави за да знам.

Сега сакам да те прашам тебе и твојата фамилија за здравјето [illegible] и за семејството на братот. Што се однесува за мене и за моето семејство можам да ви кажам дека се добри во здравјето, а што се однесува за [illegible] во [illegible], а [illegible] во [illegible] во [illegible] разлика [illegible] од [illegible] и од [illegible]. [illegible] Македонија.

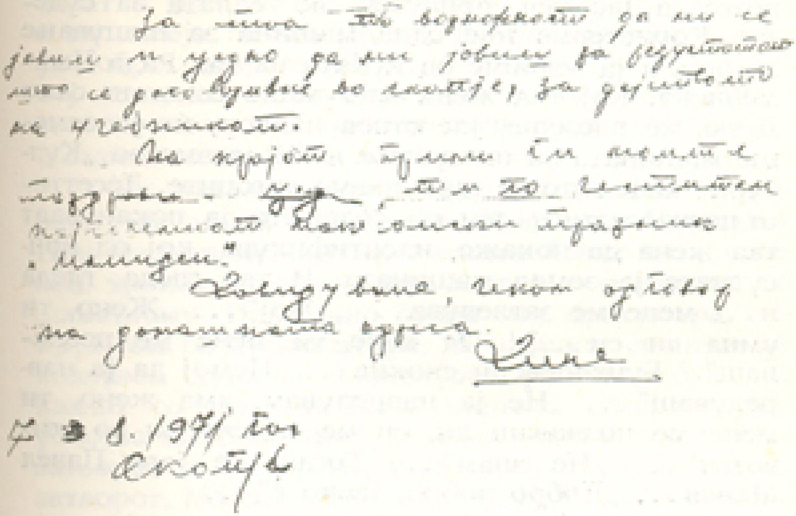

За тоа што возможноста да ми се јавиш и нужно да ми јавиш за резултатот што се расправува во Скопје, за другите на учебниците.

На крајот тукуми ти малите поздрави — [illegible], ти и ХХ честитам пријателите нашиот голем празник „Илинден".

Поздрувам, [illegible] одговор на домашната адреса.

Дине

7. 8. 1971 год.
Скопје

ФАКСИМИЛ ОД ПИСМОТО УПАТЕНО ОД ОБВИНЕТИОТ КОСТАДИН ДИНЕВСКИ ДО СЛАВЕ ЦИРКОВСКИ КОЈ НА СУДСКИОТ ПРОЦЕС СЕ ЈАВУВА КАКО СВЕДОК

Стево Јанев, Тодор Кочов, Ѓуровски Илија Карев, Крало Чешмеџиски и Рада Чешмеџиска . . . Е таа жена, ме немаше видено никогаш во животот, а јас бев присутен во салата за судење. Користевме ние една машина за пишување летоци, а ја зедовме од куќата на таа Рада Чешмеџиска. Кај таа жена влегуваше секогаш само Дине, ќе влезеше, јас стоев надвор, ќе ја земеше машината за пишување и ќе одевме во „Култура" каде што ги пишувавме летоците. Десеттиот-петнаесетиот ден од судењето ј а поканувaат таа жена да покаже, идентификува, кој од присутните ја земал машината. И таа гледа, гледа и . . . мене ме загледува . . . „Овој" . . . „Жено, ти умна ли си . . .? ! Од каде ти мене ме познаваш "? Бундалевски скокна . . . „Немој да ја навредуваш" . . . „Не ја навредувам, ама жено, ти мене ме познаваш ли, си ме видела ли во животот" . . . „Не знам" . . . Тогаш се јави Павел Манев . . . „Добро добро, јасно е" . . .

Групата од Трботивиште конкретно ја спомнаа Во истражната постапка. Полицијата имаше некои ,информации за таа, но, како и другите, не им беа сигурни. Ми го доведоа уште во истрагата Стојан Чамински со кого бев соученик уште од Штип . . . „Ѓорѓи, ние знаеме дека си бил кај Марковски . . . знаеме дека си спиел кај него во Трботивиште, а знаеме дека си бил надвор од куќата од 21 до 03,00 часот" . . . „Дека сум бил кај Марковски е точно, но дека сум бил отсутен не е точно" . Го повикаа Марковски . . . тој негира. Чамински си ја врши работата . . . „Слушај, Ѓорѓи, ние сѐ знаеме" . . . „Знаете вие сѐ, ама вашите информации не се точни. Како сум можел да одржам состанок со 18 луѓе, а вие тоа да не то откриете тогаш".?

Така им пропадна и тој обид, а ако тоа го докажеа како и случајот и состојбата со организираната група во Струмичко ќе беше многу

потешко за нас. Меѓу сведоците на нашето судење имаше луѓе кои беа врбувани од полицијата, лица кои по малку ќотек кажуваа и што знаат и што не знаат, меѓутоа тие не кажаа а и не знаеја некои клучни работи. Тие што знаеја добро се држеа на судот. Такав беше тој . . . ,тој се врати од Белгија и го донесе оружјето и експлозивот што го користевме за акциите во „Политика“ и Канзулатот.

На второстепениот суд казните беа дуплирани, јас добив три години. Повторно Идризово. При издржувањето на казната бевме под посебен третман, бевме под постојан притисок на полицијата. Постојано бевме под присмотра, опкружени со провокатори, за најмали ситници нé казнуваа дури и измислуваа работи за да нé казнат со самица. Така, книгата „Политичките убиства во Бугарија“ ја имав прочитано пред затворот и му препорачувам на едно момче од затворот, Младен Николовски. Тој што читал, чаитал, туку зел ги исекол фотографиите од книгата и си направил албум со фотографиите на Гоце Делчев и други жртви на ванчомихајловизмот. Ми покажува овој Младен што направил, јас се чудам. Успеал тој потоа да ја врати книгата во затворската библиотека, но библиотекарот забележал дека книгата е сечена и пријавил дека ја зел Младен Николовски. Затворската управа го притегнува Младена со кого разговарал за книгата, со мене. И јас добивам триесет дена самица поради наводно наговорување на Младен да ја исече книгата. А самица . . . тоа е затвор во затворот. Самицата по димензии е еден и пол на еден метар, има само две ќебиња од Првата светска војна, излитени, едно капне алуминиумско и кибла. Кога ќе изречат казна самица, тие ги земаат нормалните затваренички алишта, затвореникот останува само во гаќи и маица чевлите исто ги земаат, а затвореникот ги губи

за пишување 65-А

7.7.1992

ОКРУЖЕН СУД - СКОПЈЕ

- кривично одделение -

К.бр.273/72

Сердев 2 Гоце

Обвинети:

1.КОСТАДИН Диневски, од Скопје

2.ПАВЛЕ Златинов, од Скопје

3.ГОРГИ Сердев, од Скопје

за кр. д. од чл.117/1 в.в. чл.100 и 101 од КЗ.

К.бр.273/72

ОД ИМЕТО НА НАРОДОТ !

Окружниот суд во град Скопје, како првостепен кривичен суд во совет составен од судиите: [illegible], редовен судија како претседател на советот, [illegible], редовен судија како член на советот, [illegible], [illegible] и [illegible], - како судии поротници, со записничарот [illegible], по кривичниот предмет обрзуван пред Окружниот суд Скопје по обвинителниот акт на Окружното јавно обвинителство во Скопје под КО.бр.[illegible]/72 од 24.7.1972 година против обвинетите: Костадин [illegible], Илија Ефтимов и Горги [illegible], сите од Скопје, за кривичното дело "Здружување против народот и државата"-по чл. 117 ст.1 в.в. чл.100 и 101 ст.1 од КЗ, после одржаниот главен претрес, во присуство на [illegible] Окружниот јавен обвинител [illegible], обвинетите и бранителите: [illegible] за обвинетиот Димовски, Драган [illegible] за обвинетиот Илија Ефтимов, Сава [illegible], за обвинетиот Горги [illegible], -сите адвокати од Скопје, ја донесе и на ден 3.11.1972 година јавно ја објави следната

П Р Е С У Д А

Обвинетите:

1. КОСТАДИН ДИМОВСКИ викан "[illegible]" од татко [illegible] и мајка [illegible] Коравиловска, роден во с.[illegible], на [illegible].7.1937 година, а живее на ул. "[illegible]" број 2 влез I/16-Скопје, по народност Македонец, припадник на СФРЈ, по занимање трговски работник и е во сталан работен однос, женет со втор пат за [illegible], татко на 2 деца едното старо на 17 години и другото на 3 години, писмен со завршено трговско училиште, војска служел 1957 година во [illegible], [illegible] чин поручник, осудуван за кривично дело по чл.314-а и 302 од КЗ, на казна строг затвор од 5-пет години и 8-осум месеци пред 1957 година, против истиот не се води постапка за друго кривично дело, во притвор од 16.4.1972 година.

2. ИЛИЈА ЕФТИМОВ од татко Сотир и мајка Борјанка, роден [illegible] година, во с.[illegible], а живее во Скопје на ул. "[illegible]" бр.63, по народност Македонец, припадник на СФРЈ, вработен [illegible] - [illegible] уредник во редакција "Просвета" во Скопје, женет за [illegible], татко на две малолетни деца стари на 4 и [illegible] години, војска служел во [illegible] Скопје 1959/1960 година со [illegible] од 1.000 динари, [illegible], одликуван со орден [illegible] од трет ред, до сега неосудуван, против него не се води постапка за друго кривично дело, во притвор од 16.4.1972 година.

65-В

3. ГОРГИ [illegible], викан "Доце", од татко Доце и мајка Славка, роден [illegible] година, во Св. Николе, а живее во Скопје на ул. "851" бр.7-1/13, по народност Македонец, државјанин на СФРЈ, по работа во издавачко претпријатие "Култура" Скопје, [illegible] во Лепа [illegible], татко на две малолетни деца стари од 10 и 11 годишна возраст, писмен со завршено виша педагошка школа, војска служил 1961 година, се води во воена евиденција при СО Скопје, со месечни примања од 1.800 динари, [illegible] со [illegible] награда на СО [illegible] 1961 година, до сега неосудуван, против него не се води постапка за друго кривично дело, во притвор од 13.4.1972 година.

В И Н О В Е Н   С Е

ЗАТОА ШТО:

Во текот на 1971 година и почетокот на 1972 година отпочнале да делуваат во правец на утврдената замисла да создадат група со namera да ... [illegible] со сила или друг противуставен пат да се собори власта на работниот народ, собориа и [illegible] со устав утврдени претставнички тела во СРМ, како и политичките органи [illegible] тие [illegible] тела, да се потпомогне [illegible] основите на социјалистичкото уредување, да се урива [illegible] на народите во СФРЈ, да се со сила или друг противуставен пат отцепи СРМ од СФРЈ,- а во склоп на која своја замисла истите ги презеле следните дејствија:

1. Во Скопје и други места во СР Македонија одржале разговори каде би ги утврдиле начинот на своето делување.

2. По иницијатива на обвинетиот Дуковски Костадин преку сведокот Славе Цирковски од Струга, контактирале обид да воспостават врска со Кузман Мицевски и Драган Богдановски како и со некои други емигранти непријателски конфронтирани кон СФРЈ и СРМ, кои емигранти формирале своја организација и го издаваат списанието "Македонска нација"- со непријателска содржина према СФРЈ и СРМ,- а на тој начин што сведокот Славе во Париз - Франција каде бил на привремена работа во текот на 1971 година ст остварувал и обезбедил разговори, добивал ерудна помош од споменатите лица - емигранти, од кои добил адреси и на други емигранти во Париз и Минхен членови на истата организација, а кога се вратил во СФРЈ им донел и обвинетите два броја, 2 и 3/1971 на списанието "Македонска нација", написите од кои броеви и тројцата обвинети ги проучувале.

273/72

3. Обвинетиот Димовски Костадин искористил еден дел од мислењето на списанието "Македонска нација" бр. 2 и 3 од 1971 година донесени од обвинетиот Ченде Црновски од Америка, за да состави и испрати писма со кои се врши напад на државното и општественото уредување на СФРЈ, на територијалната целина и независноста на државата СФРЈ,- и тоа:

- "До Централниот комитет на Сојузот на комунистите на Македонија",- подписено со "Окружниот комитет на СКМ- Скопје".

- "До Телевизија - Скопје",- подписено со "Окружниот комитет на СКМ Скопје".

- "ДО Редакција на Нова Македонија"-Скопје, подписано со "Окружниот комитет на СКМ Скопје".

- "До Републичкиот одбор на синдикатите на Македонија" - Скопје, подписано со"Окружниот комитет на СКМ Скопје".

- "До Друштвото на писателите на Македонија Скопје" подписано со "ВМРО (ОБ)- Скопје".

- "ДО Научниот совет на Македонија - Претседател Кочите Логова - Скопје",- подписано со "Окружниот комитет на ВМРО - обединета Скопје".

4. Обвинетиот Димовски составил уште еден текст со содржина уперена против општественото и државно уредување во СФРЈ кој го приправил за испраќање до списанието "Македонска нација" во странство, како и друг текст што го пишувал ракописно на лист од тетратка со молив, со содржина против општественото и државно уредување во СФРЈ кој завршува со зборовите "Долу тоталитарна Југославија" како подготовка за составување на други писма.

5. Трројцата обвинети непрекинато оделе да го придобијат за идејата емигрантските цели лицето Костадин Миланов од Св. Николе - директор на "Ветерен" Скопје, а обвинетиот Гоги Ордев да го придобие и лицето Бранко Стојчевски - директор на "Слобода уплови" од Скопје.

Со горните дејствија и тројцата обвинети сториле кривично дело "Здружување против народот и државата" по чл. 117 ст.1 в.в. чл. 100 и 101 од КЗ, согласно на кои законски одредби и членовите 3, 38, 42 43 по однос обвинетите Панде Ефтимов и Гоги Ордев, како и членот 24 од ЗКП, стварно овластен се,-

О С У Д У В А А Т

Обвинетиот КОСТАДИН Диневски на казна СТРОГ ЗАТВОР во траење од 5-ПЕТ години.

Обвинетиот ПАНДЕ Ефтимов на казна СТРОГ ЗАТВОР во траење од 1-ЕДНА година и 6-ШЕСТ месеци.

Обвинетиот ЃОРГИ Стаев на казна СТРОГ ЗАТВОР во траење од 1-ЕДНА година и 6-ШЕСТ месеци.

На тројцата обвинети им се пресметува во казната и времето кое го провеле во притвор, за обвинетиот Костадин од 16.4.1972 година, а за обвинетите Панде и Ѓорги од 18.4.1972 година.

Тројцата обвинети ДА ПЛАТАТ солидарно на име сторени кривични трошоци вкупен износ од 1.000 динари, како и на име паушал износ од 800 динари.

О б р а з л о ж е н и е

Окружното јавно обвинителство во Скопје со својот обвинителен акт означен под КТ.бр.483/72 од 21.7.1972 година ги подведе под обвинение Костадин Диневски, Панде Ефтимов и Стаев Ѓорѓи сите од Скопје за кривичното дело "Здружување против народот и државата" по чл. 117 ст.1 в.в. со чл. 100 и 101 ст.1 од КЗ.

По ваквото обвинение беше закажан и одржан јавен и главен претрес пред Окружниот суд Скопје во деновите: 11, 12, 13, 14, 15, 18, 19, 21 и 22. 9. 1972 година, на 20, 24, 26, 30 и 31 . 10. 1972 година, след кое беше донесена и објавена пресудата во горниот диспозитив на ден 3.11.1972 година.

На претресот беа изведени поголем број на докази и тоа: гласот на сведоците: Диневска Бурмина - брачна другарка на обвинетиот Диневски, Славе Цветковски од Струга, Станковски Глигор од Маланцово, Гелевска Вада од Скопје, Илија Карев од Скопје, Петре Бонevски новинар од Скопје, Лазо Стојанов вештач од Св. Николе, Марковски Васил дипломиран правник од Скопје, Богдан Димитровски на работа во службата за ... на СРМ Скопје, Стојчевски Бранко директор на "Слободна училок" од Скопје, ...ко Гошевски агроном од Царев Двор - Ресенско, ... од Скопје, Миланов Костадин директор на "Вардар" од Скопје, Китан Донов новинар од Скопје, Здравко ... (б-

сите права од другиот дел од затворот, какви такви. Право на книги, прошетки, посети, се́ се губи. Додека трае определеното време за казната, постојано по самицата. Наутро, како и на другите затвореници, ни даваа чај или кафе, така ја нарекуваа таа валкана вода, во времето за ручек и вечера за другите, и за нас, во самиците, ручек и вечера. Вода имав право само наутро кога ќе ја носев киблата на празнење, да наполнам едпо канче вода, и тоа беше за цел ден, а можев од тоа еднаш да се напијам.

Додека ја издржував казната неколку пати бев во самица. Еднаш пред да излезам дефинитивно, седам пред вратата на резбарското одделение во кое работев. Доаѓа стражарот . . . „Што работиш“ ? . . . „Еве ,малку да се стоплам на сонцево“ ... „Дојди ваму“ . . . Ме одведе во другата работилница и ми наредува да исправам клинци. Јас одбивам, тој го вади пендрекот . . . „Слушај, води малку сметка, јас имам уште десет дена до крајот“ . . . Си отиде полицаецот, се враќа по десетина минути и ме одведе во самица. Последните десст дена од казната ги поминав во самица.

Во самица бев и на 6 јануари 1974 година на Бадник. Било тие денови и до - 23 степени под нулата, ладно. А има самицата едно прозорче дваесет на дваесет сантиметри, постојано е отворено, и не можеш никако да легнеш или да седнеш, а да не бидеш на провев кој дува од прозорчето до вратата која е неколку сантиметри подигнната од подот. Таа ноќ едното излитено ќебе го ставив одоздола, другото одозгора, а под главата канчето . . . Сум заспал. Утрото доаѓаат, ја отвораат вратата во времето :за појадок. Се отвора вратата, а полицаецот не смее да влезе -во самицата . . . „Станувај да земеш појадок“. Јас се обидувам да станам . . . не можам. „Ајде, Ѓорѓи, станувај“ . . . „Не можам бе нешто“ . . .

Управителот на Казнено-поправниот Дом - Идризово, врз основа на Чл.150 и 152 од Законот за извршување на кривичните санкции / Сл.весник на СРМ 47/73 година /, донесе:

Р Е Ш Е Н И Е

Осуденикот [illegible] Серафимов [illegible], кој се наоѓа на издржување на казна во КПД - Идризово, за кривично дело по Чл. "тешка кражба" од КЗ, на казна строг затвор во траење од 2 години и 6 месеци.

СЕ КАЗНУВА СО [illegible] ДЕНА ЗАТВОР

О б р а з л о ж е н и е

Со поднесениот писмен рапорт на службата за обезбедување против горе именованиот осуденик, се констатира следната фактичка состојба: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] казна од 1 година и 6 месеци с/з, кој од книгата [illegible] [illegible] [illegible] што претставува [illegible]. Со горе наведеното дејание, именованиот осуденик го повредил Куќниот Ред и Работната Дисциплина во Домот, па во смисла на Чл.150 и 152 од ЗИКС, се донесе решение како во диспозитивот.

Решено во Управата на Домот, под број [illegible] од 11.12. 1974 година.

[illegible]

ДОСТАВЕНО ДО:

- Оддел. за обезбедување,
- Осуден. досие,
- Оддел. за преводсп. и
- Писарница.

У П Р А В И Т Е Л,
/Киро [illegible]/

[illegible stamp]

Управителот на Казнено-поправниот Дом – Идризово, врз основа на Чл.150 и 152 од Законот за извршување на кривичните санкции / Сл.весник на СРМ 47/73 година /, донесе:

Р Е Ш Е Н И Е

Осуденикот ОРДЕВ Доцев Ѓорѓи, кој се наоѓа на издржување на казна во КПД – Идризово, за кривично дело по Чл. против народот и државата од КЗ, на казна строг затвор во траење од 3 години

СЕ КАЗНУВА СО ТРИЕСЕТ ДЕНА САМИЦА

О б р а з л о ж е н и е

Со поднесениот писмен рапорт на службата за обезбедување против горе именуваниот осуденик, се констатира следната фактичка состојба: Дисциплински е казнет затоа што го поттикнал осуденото лице Николовски Илија да ја подигне книгата "Политички убиства у Југославиј" од библиотеката на ден 21.10.1974 година, со цел да му ја даде нему, при што тој намерно со сечење на фотографиите и некои други делови ја оштетил книгата.

Со горе наведеното дејание, именуваниот осуденик го повредил Куќниот Ред и Работната Дисциплина во Домот, па во смисла на Чл.150 и 152 од ЗИКС, се донесе решение како во диспозитивот.

Решено во Управата на Домот, под број 281/[illegible]

од [illegible] 1974 година.

ДОСТАВЕНО ДО:

- Оддел. за обезбедување,
- Осуден. досие,
- Оддел. за преоспт. и
- Писарница.

Примил [illegible]

УПРАВИТЕЛ,

/[illegible]/

66-Б

Управителот на Казнено - поправниот Дом - Идризово, врз основа на чл.150 и 152 од Законот за извршување на кривичните санкции/"Службен Весник на СРМ"Бр.47/73 година, донесе

Р Е Ш Е Н И Е

Осудениникот ОРДЕВ Лепа Гарѓа ,кој се наоѓа на издржување казна во КПД - Идризово, за кривично дело по чл. против нар.и држава од КЗ, на казна строг затвор во траење од 3 години

СЕ КАЗНУВА СО ДЕСЕТ ДЕНА САМИЦА

О б р а з л о ж е н и е

Со поднесениот писмен рапорт на службата за обезбедување против горе именованиот осуденик, се констатира следната фактичка положба: Дисциплински е казнет затоа што на ден 5 и 6 април 1975 год. категорично одбил да работи, на работното место на кое бил распореден Велејќи дека му е потребен поединечен одмор.

Со горе наведеното дејание, именованиот осуденик го повредил Куќниот ред и работната дисциплина во Домот, па во смисола на чл.150 и 152 од ЗИКС, се донесе решение како во диспозитивот.

Решено во Управата на Домот, под Бр.0 - 20/71 од 8.IV.75 197 година.

ДОСТАВЕНО ДО:
-Одел.за обезбедување,
-Осудениковото досие
-Одел.за превосп. и
-Писарница

УПРАВИТЕЛ
[illegible] Сровчанец

а и устава тешко ја отварам. „Ајде станувај да не биде . . . лошо“ . . . „А бре не можам! ! . . . А снегот како што паѓал преку прозорчето, си навеал“. Станувај да не ти влезам внатре лом ќе те направам! ! . . . „Не можам да мрднам, сфати“ . . . „Добро, ќе видиме“ . . . Отиде полицаецот по ходникот, а канчето остана до вратата. Според правилата, полицаецот не смее да влегува во самицата. Го поделија тоа, појадокот на сите, го пушти затвореникот кој ги носеше кантите со храна да си оди, погледна лево-десно по ходникот, и се врати назад. Влезе во самицата и кога ме зареди со пендрекот, удира ли, удира. Ме удира ама некако не ме тепа. Ме изнаудира едно 15-тина минути по цело тело . . . „Стани сега“ . . . И јас се подигнав. Ми даде еден чај, го испив, ми донесе уште еден. Ми даде потоа две ќебиња, тоа беше околу шест часот, и ми рече дека околу 11 часот ќе дојде да ги земе. Во 11 часот доаѓа . . . „Слушај да ти кажам. Јас изутрина те тепав. Да ти кажам чесно, вакви случаи сме имале, стотици, затвореникот ќе смрзне, па ако го оставиме може и да умре. Меѓутоа, ти си ми некако симпатичен. Само никому ниту збор“.

Ние што бевме затворени за ВМРО меѓу себе немавме никакви судири. Настојувавме секогаш да си помагаме и да бидеме заедно. Во тие години имаше доста Шиптари со кои имавме чести судири. Имаше еден Кебир, тврдоглав, фанатик, често зборуваше против ВМРО. Ја нарекуваше Организацијата бугарска и слично и сакавме да го „наместиме“ некако. И демек јас и Кебир пријатели . . „Слушај, Кебир, да направиме за Нова Година една рецитација“ ? . . . „Да направиме “ . . . „Ама ти да рецитираш, те гледам умен си, талентиран, интелигентен, те бива за тие работи“. И Кебир ја рецитира „Очи“ од Ацо Шопов по што неговите Шиптари не сакаа

да го видат. За разлика од нас, Шиптарите правеа повеќе мешаници. Направија една таква мешаница, бараа муслиманска кујна, но и голем ќотек изедоа. Хигиената и во обичните ќелии, посебно во самиците, беше многу лоша. Кога излегов од самицата имаше во канчето еден прст гадотии внатре, пајаци, мравки, се чудев како не се разболев.

Воспитач ми беше Драгутин Киковиќ, Црногорец . . Ме вика еднаш на разговор и ми кажува како црногорската нација била многу силна, достоинствена, . . . „Е што сега, со ова што ми кажуваш“ ? . . . „Сакам да ти кажам“ . . . „Тоа мене ич не ме интересира“ . . . „Сакам да ти кажам дека сум Србин“ . . . „Па што ако си Србин, не ме интересира“ . . . „А не бараш да ме сменат“ . . . , ? Си мислам, почна и овој да се закача . . . „А Станковиќ го смени“ ? . . . „Не бев само јас, сите заедно баравме сменување“ . . . „Да, ама идејата била твоја“. И Киковиќ, повторно не ме павика на разговор.

Со моите од групата од судскиот процес не можевме многу да разговараме, постојано бевме под присмотра. Уште кага не́ однесоа во истражниот затвор, кага ни ги одзедоа личните предмети, мене ми одзедаа и едно портмоне во чија постава ја имав ископирано картата на етничка Македонија, а на нејзините граници ликовите на Гоце Делчев, Јане Сандански, Даме Груев. Постојано мислев дали ќе ја откријат, а ако ја откријат ќе биде тешкотија повеќе. На судењето таа геаграфека карта не ја извадија како доказ. Јас се чудам. Кога не носеа од Шутка, истражниот затвор во Идризово, на издржување на казната, ни ги вратија личните предмети . . . На Панде и на Дине им ставија лисици на рацете, а мене ме фати некој инает, одбивам да ми стават лисици . . . „Нема да бегам, а и не можам да побегнам“ . . . „Не може, Ѓорѓи, тоа е

пропис“ . . . Потоа со тој полицаец станавме добри пријатели. Уште еднаш запна тој да ме врзе, јас упорен не дозволувам. А не може да ме тепа, се расправаме на улица, пред полициското комби. И ме ставија напред меѓу двајца полицајци . . . Одиме во КПД Идризово, не истрижаа, одиме во приемно. Гледам, копијата на етничката карта на Македонија се уште е на своето место. Им ја покажувам на Панде и Дине, тие уплашени. Двајцата потоа чуваа стража, а јас ја уништив во клозетот. Да ја најдеа таа карта или преписките, белешките, од Истражниот затвор, казната сигурно ќе беше поголема.

Во тоа време најголем душовадник во затворот во Идризово беше Лазо Чанев, началник на безбедноста на затворот. Беше безмилосен спрема затворениците, а ги спроведуваше директивите на Бабамов и Свето Митревски . . . Така, нзлегуваме од приемното одделение, не распоредуваат каде да работиме. Панде го ставаат во лима:рската, а мене и Дине во столарската работилница, Дине да товара, а јас да ја влечам колата, како коњ. Доаѓа Чанев лично . . . „Ти, Ѓорѓи, ќе ја влечеш колата“ . . . „Јас не сум коњ да влечам кола, уште сум и срцев болен“ . . „Како тоа мислиш, уште си прв ден овде и одбиваш работа“ . . . ? ! „Не одбивам, ама тоа не можам да го работам“ . . . „Добро“ . . . По 10-тина минути се најдов во самица, 15 дена казна. По издржувањето на казната самица, ме враќаат, ме распоредуваат во политирно . . . „Јас овде не можам да работам“ . . . „Зошто?“ . . . „Имам хроничен ларингитис“ . . . Ме извадија и оттаму, а се местам да ме стават во резбарско. Таму е лесна работата, правевме фигури за шах, топло, чисто. И ме распоредија таму. Ама на работа не беше тогаш еден стражар, од Кавадарци. Се враќа тој на работа, веднаш ме вади од резбарско, ме води повторно во столарско, да работам со туткал.

А тоа смрди и јас пак одбивам. И повторно самица 15 дена, кај чавките. По самицата ме распоредија во резбарско и таму останав до крајот на издржувањето на казната.

Спрема политичките затвореници во затворот другите затвореници се однесуваа со одредена почит. Јас лично, освен од полицајците и тој Лазо Чанев, од ниеден затвореник не бев навреден, дури и многу од стражарите коректно си ја извршуваа својата работа. На многумина затвореници им помагавме, им пишувавме молба, жалби . . . Тој Лазо Чанев . . . јас во самица, тој доаѓа . . . „Ти Горѓи, размислуваш ли да напишеш молба за помилување“ . . . ? . . . „Не“ ... „Тешко ќе биде со тебе. Еве Дине и Панде напишаа“ . . . „Тие сакале напишале, јас не сакам“ . . . „Мајката ваша, ти како да се договараш со нив“ . . . „Како да се договараме кога, еве јас сум во самица“ . . . „Ти давам време до утре изутрина да размислиш, еве ти молив и хартија.“ И ги остави хартијата и моливот. Како што ги остави, јас не ги ни допрев. Иде Чанев утредента . . . „Готово ли е“ . . , ! ! ... „Не е готово“ . . . а јас стојам во аголот на самицата . . . „Добро, ќе пишуваш ли ти молба или не“ ? ! . . . „Не пишувам“ . . . А сакаа тие да напишеме молба и со тоа да го признаеме делото од обвинението . . . „Слушај, бре, Ѓорѓи! Чукни ја таа глава малку, затоа што млекото мајчино има да го повратиш, ама молба за помилување ќе напишеш“ . . . „Јас молба не пишувам“ . . . „Ако не можеме да те скршиме духовно, физички можеме“ . . . „Тоа можете, ама откако ќе излезам од самица“ . . . Ја затвори вратата од самицата и ноќта околу 23 часот доаѓа со еден од стражарите, Крсто . . . „Земи ја хартијата, напиши ја молбата и веднаш ќе те пуштиме“ . . . Јас стојам во аголот . . . „Ајде излегувај“ . . . ! ! А знам дека сака да излезам надвор од самицата да може физички да ме малтретира. . .

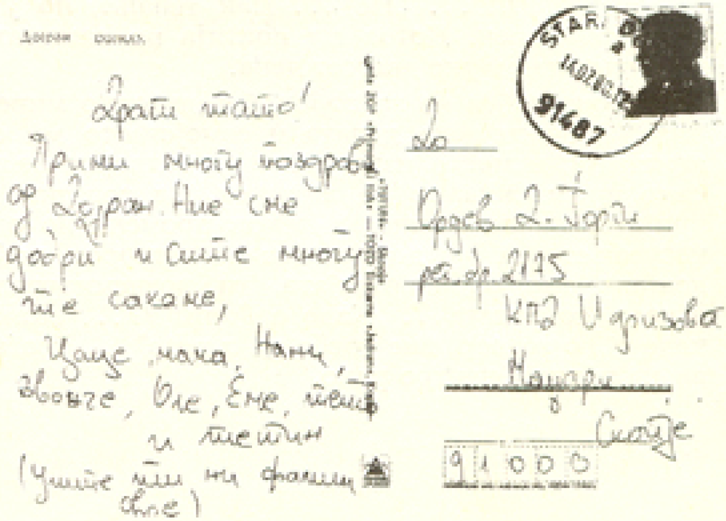
Драги тато!
Прими многу поздрави од Загреб. Ние сме добри и сите многу те сакаме,
Цаце, мама, Нани, Звонче, Оле, Ене, тетка и тетин
(Сите ти ни фалиш ове)
STARI
91487
До
Ордев Л. Ѓорѓи
рег. бр. 2175
КПД Идризово
Скопје
91000

Јас сега не излегувам, единствено утре наутро“ . . . Се налути и си отиде. Утредента доаѓа, рано наутро со стражар во придружба. Ги предадов ќебињата, ме симнаа долу, ме внесоа во дежурната соба . . . „Ќе пишуваш ли молба“ ? ! . . . „Не пишувам“ . . . А имав уште дваесетина дена од издржувањето на казната. Чанев тогаш веќе ја изгуби контролата. Кога ме грабна, еден ќотек, едно страшно тепање . . . „Ке пишуваш ли“??!!! . . . „Не“ . . . Пак тепање, но јас останав упорен. Потоа ме вратија во самицата и ги одлежав и тие дваесет дена.

Додека бев во затворот, бев духовно мирен бидејќи знаев дека децата и семејството ми се згрижени, и моето излегување од затворот беше само продолжување на животот. Од соседите и пријателите не доживеав некои промени во однесувањето. А јас додека бев во затворот, ноќе доаѓале, тие, од полицијата, ги вознемирувале децата, сопругата . . . „Каде е Ѓорѓи“ ?? . . . „Како каде е, во затвор, вие треба да знаете“ . . . Доаѓале, на полноќ, наутро рано.

ПОВТОРНО НА СЛОБДА

Кога излегов од Идризово, тогаш го отворија свечано хотелот „Континентал“, не чувствував никаков срам поради тоа што го носев епитетот „политички затвореник“. Од затвор излегов на 18 април 1975 година. Во декември истата година се вработив во „Електро-монтажа“ од Охрид, претставништво Скопје, како секретар. И јас таму секретар, а имавме конкурс за прием на чувари. Си мислам, како да им помогнам на

моите другари од затворот, и примив неколку од нив, и ден-денес работат луѓето. Меѓутоа, се дознава тоа и ме повикува мене Пашата на разговор, веќе се јавил Бабамов дека сум создавал организација од бивши затвореници во „Електро-монтажа“. Пред Пашата се оправдувам дека сме ги примиле, а јас бев претседател на конкурсната комисија, врз основа на поднесени документи. Бев и претседател на синдикатот, и пак Бабамов притискаше да ме сменат, а јас, вади се на демократски избори.

Од 1975 до 1980 година моравме, ако се оддалечевме 100 километри од Скопје, да се пријавиме во полиција, цели пет година по излегувањето од затворот задолжително се јавував секој понеделник во полиција. Ако дојдеше Тито и во Приштина, нас во Скопје не затвораа. Обично не носеа во Шутка, во истражниот затвор, на Плачковица, исто имаше еден логор за такви намени или во Идризово. Така беше во првите години, потоа попуштија малку. Лично Иван Бабамов ми има наредувано кога ќе поминувам покрај зградата на ПК на СКМ да бидам најмалку 100 метри далеку од зградата, што важеше и за Собранието на Републикава и другите државни згради.

БЕЛГРАДСКИОТ СЛУЧАЈ

На 11 февруари 1975 година секретарката ми пренесува дека ме барале по телефон и дека ќе дојдат некои странки околу 12 часот. И навистина околу 12 часот влегува во канцеларијата 30-годишно момче . . . „Вие ли сте Ѓорѓи Доцев“?

. . . „Јас сум“ . . . а во себе се сепнав, знаев дека е полицаец . . . „Ајде да те прашаме нешто“ . . . „Што ќе ме прашате“ ? Слегуваме по скалите, тој ми ја покажува полициската легитимација. „Вие сте уапсен“. Пред вратата паркирано фиќо со цивилна регистрација. Ме возат во полициската станица во ,;Пролет“. Таму еден полициски инспектор, Димитар, подоцна го осудија за шверцување дрога . . . „Како, Ѓорѓи, ти си продавал некакви спрејови“ . . . „Какви спрејови, поим немам“ . . . Ме задржаа околу два часа, не во ќелиите туку во канцеларијата на полицајците. Потоа ме ставија во една „лада“, поминавме откај мојот стан, ми го зедоа капутот, а јас чекам во „ладата“. На моите домашни им рекле дека сум приведен заради „мало сослушување“. И тргна „ладата“, јас седам на задното седиште меѓу двајца полицајци, и вози, вози, го поминуваме Куманово . . . право во Централниот затвор во Белград. Имав слушнато дека тој затвор го градел Моша Пијаде со неговата политичка девиза „Подобро да ги храниш отколку да се браниш“. Во тој затвор поминав 16-17 месеци. До третиот ден, во затворот никој ништо не ми рече, ниту објасни. Третиот ден ме зедоа и со возило ме однесоа во една навистина убава куќа во близина на Белград. Ми даваа убава храна, убава соба, чисто. Не можам да се ориентирам каде е таа куќа во Белград, околу неа немаше блиски згради или други куќи, беше со убаво одржуван парк, англиска трева, цвеќиња. Од Централниот затвор до таа куќа ме возеа околу половина час. Додека бев таму постојано со мене разговараше еден човек кој не се однесуваше како полициски иследник . . . „Го знаеш ли ти споменикот . . . Зебрник“ ? . . . „Не знам“ . . . „Како не го знаеш, тоа е пред Куманово“ . . . ,;Не знам и не ме интересира“ . . . „ Има, има работи што се

интересни . . . за споменикот, за случајот со Врање, за тие ваши ставови дека треба да се постави рампа кај Врање на која ќе се рецензира целиот српски печат“ . . . „Може ли јас да знам кое е обвинението против мене и зошто сум јас овде“? . . .

Доаѓа потоа тој историчарот, Стеван Опачиќ кој пишуваше за периодот на Балканските војна, а доаѓаше и еден Богдановиќ. А јас не знаев за што станува збор, обвиненне немам. Ми се јави тогаш еден страв, дека ќе ме ликвидираат. А уште кога ме донесоа ово Централниот затвор во Белград напишав писмо до управникот на затворот, до истражниот судија и до министерот за правосудство... Додека течеа тие разговори во таа куќа, ме прашуваа дали сум Бугарин, се исмеваа со македонската азбука. Како што почнаа со политичка дипломатија, така наеднаш почнаа и со физичко малтретирање, тепање. Во таа куќа останав околу четири месеци, во кој период ја претресоа целата македонска историја, посебно Балканските војни, кои јас упорно ги нарекував освојувачки, а Првата светска војна ја нарекував трговска војна, затоа што во таа војна е тргувано со Македонија. Тоа директно му го реков на Опачиќ. Цело време размислував по која основа се најдов во таа куќа, основата беше јасна, меѓутоа не сакав можеби и сам себеси да си признам по кој канали и политички асистенции се најдов во таа куќа во политичките кругови на Србија бидејќи разговорите кои таму ги водевме повеќе беа политички отколку иследнички. Тие ја негираа македонската азбука, односно дека се правилни само буквите , „њ“и „љ“ а дека другиот дел на македонската азбука е бугарски. Во тие четири месеци колку што поминав таму, секојдневно разговорите траеа по два до три часа. Јас имав право само од страната на куќата каде што се наоѓаше мојата соба да излегувам во дворот кој беше убаво одржуван,

со мала фонтана, но постојано бев под присмотра. Во собата имав и радио и телевизиски приемник.

По два месеца по враќањето од Централниот затвор во Белград, ми доведоа еден Циган од Лесковац кој тврдеше дека сум му продал 90 грама афионски катран за 1000.000 динари. Со тоа веќе се формираше обвинението. На соочувањето Циганот тврди дека Ѓорѓи Доцев на автобуската станица во Скопје му продал 90 гр. катран. По 15-тина дена судење . . . Пресуда, 4 години затвор. Ме собраа од Централниот затвор и ме однесоа во Забела. Меѓутоа, јас барав заштита на законитоста, по што Врховниот сид на Југославија ја укина пресудата на Окружниот суд на Белград и Врховниот суд на Србија кои исто така ја потврдија казната затвор во траење од 4 години. И сега . . . треба да си одам од Забела. Се раздолжувам со затворските предмети, ги преземам моите лични работи, излегувам . . . Пред вратата на Забела полициско комби. Само што излегов веднаш двајца полицајци ми ги ставија лисиците, и во комбито . . . право во Окружниот суд во Белград. Таму веќе формиран Судски совет за мое повторно судење. Повторно го читаат моето обвинение. Тогаш веќе не можев да се воздржам и првпат во сите мои дотогашни судења ја изгубив контролата. Пцуење, мајка на тој судијата Тодоровиќ, што се не му реков . . . Се што ми дојде на ум . . . дека е политички слуга, а не судија и други зборови од кои тој требаше да се навреди. И јас барам во записникот да влезе се што реков. Судијата не се согласува туку повторно пишува решение за притвор и мене повторно ме носат во притвор . . . Еден месец, два месеца, никој ништо не ми кажува што се случува. Плашејќи се дека ќе бидам ликвидиран, почнувам да пишувам до сите јавни и државни органи во земјава, до македонската црква, до

претседателот на Белград, до Уставниот суд на земјава, некои делегации и ме посетија во затворот. Оонована за мојот страв беа заканите дека ќе бидам ликвидиран кои доаѓаа од истражниот судија Ѓорѓевиќ и одделни полицајци во ќелиите. Задолжително ми пцуеја „бугарска мајка“ . . . а македонската нација ја нарекуваа циганска нациј а.

Во Централниот затвор во Белград во визбата има едни луѓе со работно место „тепачи“. Крупни луѓе, кога ќе ги видиш . . . големи како шифоњер . . . Еднаш ме приклучија на детектор за лаги, со сите гајтани и електроди. Одговарам јас . . . „Да“ , „не“, „да“, „не“ . Ме откопчаа потоа. Ја запалуваат светилката и полицаецот наводно задоволен . . . „Еве, готово, се́ се знае“. Во тој момент ѕвони телефонот и полицаецот ја подига слушалката . . . „Да, се́ призна. Што?, и ќерка му и синот се уапсени и признале, одлично . . . Ете гледаш, како не ти е срам своите деца да ги вовлекуваш во криминал“ . . . „Ништо од тоа не е вистина, се́ се тоа полициски измами“. И кога ми почна тој со чевлите да ме клоца, по нозе, по потколеници, по стомак, по бубрези, . . . удри, удри. Полицаецот потоа заѕвони со ѕвончето. Влегуваат двајца од тепачите . . . „Овој ли е тој? Сега се ќе каже“. Уште не бевме излезени од вратата, почгна тепање. Кога ме одведоа во ќелиите во визбата . . . тепање до бесвесност.

Беше еден петок, почетокот на јуни. А во петок затворениците губат секаква надеж, сабота и недела никој не доаѓа на работа, освен стражарите. Околу 6 часот доаѓаат . . . „Ѓорѓи Ордев Доцев, собери си ги работите. Храбро се бореше, ама победи“. Доаѓам долу, управникот на затворот Маринковиќ . . . „Знаеш ли зошто те пуштам во 16 часот попладне? За да не се повтори истото како и со Забела. Ти знаеш ли да си одиш во Скопје“ ? . . . „Немам врска“ . . . Пари

имаш ли“? . . . „Немам“ . . . „Добро“. Повика еден полицаец, му нареди со возило да ме одвезе до автобуската станица, да ми купи храна, да ми купи возен билет, да не се одвојува од мене, да ме одвезе до Смедерево и да ме предаде на тамошната милиција која има наредба да ме спроведе до Скопје. Ме одвезе и до Смедерево, и ме довезоа и до Скопје. Подоцна дознав дека постоела можност да бидам повторно затворен, а и ден-денес сакам да дознам по чија директива и со чија дозвола беше организирана целата работа.

По сé што доживеав и преживеав, во истрагите, во затворите, апсењата, тепањето, следењето од УДБА . . . не ми е воопшто тешко или жал што сето тоа ми поминало преку главата. И сега гордо и достоинствено си го живеам животот по својот рецепт, а сите што се обидуваа да ме скршат, сега се плашат. Ние бевме чесни граѓани, достојни Македонци, иако делумно успеаја да не скршат како луѓе. Меѓу нас имаше интелектуалци, луѓе на раководни места. Тие нас не уништија, но само привидно, ние се уште живееме со своите семејства, синови ќерки, внуци . . .

Но како се чувствуваат тие што нé затвораа? По излегувањето од затворот, поминувам со татко ми кај Трговскиот центар во Скопје и го гледам, Илија Илиевски, ми беше полицаец во истрагата. Како што одеше со жена му, застана, се поздравува со мене . . . „Здраво, Ѓорѓи, слушај, добро изгледаш“ . . . „А што сакаше ти, . . . да ме видиш со една нога инвалид, грбав, побудален. Треба да знаеш, господин полицаецу, дека луѓето силни по дух не паѓаат ничкум, и ќе победат“ . . . „Ѓорѓи тебе умот пак не ти доаѓа“ . . . „А што умот, јас го издржав затворот, ќе се снајдам“ . . . „Ние, Ѓорѓи, ќе ти помогнеме ако треба“ .

Тие ќе ми помогнеле. Еден друг случај. Одам јас по улицата „Маршал Тито“, и на аголот . . .

Лазо Чанев. Кога ме виде застана. Направив гест како да ќе го плукнам . . . тој помина од другата страна на улицата. Не им треба повеќе на тие луѓе. Наместо ние некогашните нивни затвореници, кои од нив сме добивале ќотек и ќотек, да се плашиме од нив, сега тие преминуваат од другата страна на улицата . . . знаат дека не им е чиста совеста.

И големиот удбаш Иван Бабамов го сретнувам во една скопска редакција, околу 23 април 1990 година. Го слушам се фали . . . „Јас ги апсев нив како врховисти“ ... Не можев да издржам . . .„Брлак еден . . . , не си не апсел ти нас како врховисти туку за да бидеш началник, за да добиеш место, титула, но ништо не доби. Сега си обичен „крлеж“, ништо друго“. Но сум имал и средби со полицајци кои беа чесни, кои ни помагаа, колку што беше можно тоа, да ни ги ублажат страдањата, со малку повеќе храна, со една цигара. Најслатко се смеев кога ќе дознаев дека некој од полицајците, дури и од УДБА, ќе дотераше во затвор за идејата на ВМРО.

ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА
'БРАКА МИЛАДИНОВЦИ'
МБ нп 32
МАКСИМОВСКИ И.
Политичкиот
)329.61:343.917-05(497.7)"1950/1980"(0
010068334
COBISS

... Оваа книга-монолог, во која од полу
блиското минато излегува заробената
достапна само за избраниците отаде
молчењето, изграден во името на една
апсолутна вистина, на многумина нема да им се
допадне. Не само за тоа што низ неа провејуваат
познати и непознати имиња, имиња на проследници,
пресудници, полициски сведоци и политички изгнаници,
туку, пред сѐ, затоа што со неа се откриваат некои
уште незатворени крвави рани на македонското
политичко битие, несвикнато да се чепка по нив на
суров и соголувачки начин, кој им е примерен само на
оние страни од човековата вистина, и судбина, конечно,
зачната со одлуката на поединецот да се определи за
индивидуална идеја и акција. Во оваа мера, впрочем, во
која поинаквиот избор, поинаквата слика за светот во
кој живееме, предизвикува масовни анатеми и прогони,
духовни и физички ...

Владо МОКРОВ

... исповед за една монструозна конструкција на
политичкиот и општествениот систем воопшто, кој
самиот се „фати" во сопствената стапица и
извештаченост.
Во македонски услови оваа монструозност најдобро се
чувствува и се разбира низ мудрото забележување на
главниот јунак на оваа исповед: „Најслатко се смеев
кога ќе дознаев дека некој од полицајците дури и од
Удба, ќе дотераше во затвор за идејата на ВМРО" ...

м-р Слободан ШАЈНОСКИ